

VYSOKÁ ŠKOLA BÁŇSKÁ – TECHNICKÁ UNIVERZITA OSTRAVA
EKONOMICKÁ FAKULTA

KATEDRA VEŘEJNÉ EKONOMIKY

Válečné hroby a pietní místa ve veřejné správě v České republice
War Graves and Reverent Places in Public Administration in the Czech Republic

Student:

Šárka Triandafilu

Vedoucí bakalářské práce:

RNDr. Jiří Kovář

Ostrava 2010

„Místopřísežně prohlašuji, že jsem celou bakalářskou práci vypracovala samostatně pod vedením vedoucího bakalářské práce, včetně přílohy č. 1. Přílohu č. 2, danou mi k dispozici, jsem samostatně doplnila.“

V Ostravě dne 30. dubna 2010

.....

Šárka Triandafilu

OBSAH

1. Úvod	1
2. Správa válečných hrobů a pietních míst obecně	3
2.1. Veřejná správa ve vztahu k válečným hrobům a pohřebnictví.....	3
2.2. Činnost úředníků a zásady jejich činnosti	4
2.3. Problematika pohřbívání vojáků.....	5
2.4. Motlitba za padlé	7
2.5. Srovnání problematiky válečných hrobů dříve a dnes.....	8
2.6. Výklad pojmů	9
2.7. Přestupky a správní delikty.....	11
3. Srovnání péče o válečné hroby a pietní místa v různých zemích.....	13
3.1. Souvislosti mezi českou republikou a Slovenskem v oblasti válečných hrobů.....	13
3.2. Válečné hroby v Německé spolkové republice	15
3.3. Válečné hroby ve Velké Británii	16
3.4. Válečné hroby v Maďarsku	16
3.5. Válečné hroby v Itálii	17
4. Financování péče o válečné hroby a pietní místa.....	18
4.1. Financování válečných hrobů jejich vlastníky	18
4.2. Financování válečných hrobů ministerstvem obrany ČR.....	18
4.3. Finanční prostředky v církvích	22
4.4. Financování Ministerstvem kultury ČR	23
4.5. Financování Ruskou federací	24
5. Úloha Magistrátu města Ostravy ve vztahu k problematice válečných hrobů	26
5.1. Úloha statutárního města ve vztahu k památkám	27
5.2. Činnost orgánů města Ostravy.....	28

5.3. Agenda válečných hrobů	29
5.4. Program centrální evidence válečných hrobů.....	31
5.5. Postup při žádosti o dotaci.....	33
6. Závěr.....	35
6.1. Rozbor zákona o válečných hrobech	35
6.2. Návrhy projektů na zviditelnění válečných hrobů.....	36
6.3. Řešení ekonomické stránky projektů.....	38
6.4. Návrh na zlepšení spolupráce	40
6.5. Závěrečné slovo	40
Použitá literatura	
Knihy	
Legislativa	
Elektronické zdroje	
Seznam zkratk	
Seznam příloh	

1. ÚVOD

Úkolem veřejné správy je starat se o věci veřejné. To se týká pohřebnictví obecně a v tom i tzv. válečných hrobů. Válečné hroby mají svá specifika, nejsou všechny pouze ve vlastnictví obcí, nýbrž také v soukromých rukou a zdaleka není tato problematika jednoznačná jak se na první pohled zdá. Kdyby nebylo válek, nebylo by ani válečných hrobů. Protože tady ty hroby existují, je nutné se o ně náležitě starat. Tato péče je proto ošetřena zákonem a spadá pod příslušné ministerstvo.

Zmíněná problematika je v České republice ve veřejné správě řešena výkonem státní správy z podstatné části v rámci tzv. přenesené působnosti. Na těchto stránkách se budu zabývat postavením úředníků ve veřejné správě, především právě v úřadech vykonávajících přenesenou působnost, z hlediska zásad legality, zásad subordinace, nestrannosti, edukačních zásad, zásad mlčenlivosti a veřejné informovanosti a v neposlední řadě zásad dobré praxe. Protože v praxi se mnohokrát jedná o pietu a citlivé zacházení s lidmi, kteří se kolem konkrétního válečného hrobu nacházejí, pokusím se nastínit i případné praktické záležitosti, které se vyskytují v této souvislosti.

Cílem mé bakalářské práce je získat ucelený pohled na péči o válečné hroby a pietní místa v České republice, vysvětlit vývoj této problematiky a legislativní ochranu, uvést možnosti financování, a srovnat tuto tematiku s jinými zeměmi v Evropské unii v oblasti vlastnictví a financování, nastínit problémy s vlastníky válečných hrobů a nemovitostí, na kterých jsou umístěny, navrhnout změny umožňující lepší péči o válečné hroby a jejich přehlednější evidenci. V neposlední řadě je mým záměrem ukázat možnosti jak zpopularizovat tuto tematiku, aby mohla široká veřejnost čerpat informace v případě zájmu.

Pokud mohu pohovořit o vzdělávání v oboru, musím se pozastavit nad proškolením odborných pracovníků, kteří se touto problematikou zabývají. Specifické téma, které není určeno pro plošné vzdělávání úředníků, je postaveno zcela mimo spektrum vzdělávacích seminářů, které jsou k dispozici úředníkům majícím povinnost vzdělávání dle příslušného zákona o úřednících.

Také bych se ráda zmínila o zdrojích, ze kterých jsem čerpala. Bylo to především z odborné literatury autorů Hrozinkové E., Novotný, V., Základy organizace veřejné správy v ČR, Koldinské, M., Šedivý, I., Válka a armáda v českých dějinách sociohistorické črt, Pekové, J., Pilný, I., Jetmar, M., Veřejná správa a finance veřejného sektoru. Dále jsem

vyhledávala na webových stránkách města Ostravy, Krajského úřadu Moravskoslezského, ministerstva obrany, ministerstva financí, v zákonu o válečných hrobech, o pohřebnictví, o úřednicích, ve správním řádu atd. Podrobný seznam uvádím v seznamu doporučené literatury a v seznamu zdrojů.

Na těchto řádcích bych chtěla vyjádřit poděkování panu Ing. Petru Ivankovi, zaměstnanci Krajského úřadu Moravskoslezského, odboru kanceláře hejtmána, oddělení pro krizového řízení, za jeho součinnost, profesionální přístup a spolupráci formou odborných konzultací při realizaci této práce.

2. SPRÁVA VÁLEČNÝCH HROBŮ A PIETNÍCH MÍST OBECNĚ

2.1. VEŘEJNÁ SPRÁVA VE VZTAHU K VÁLEČNÝM HROBŮM A K POHŘEBNICTVÍ

Veřejná správa je základním pojmem správního práva. Legální definici pojmu „veřejná správa“ v žádném právním předpisu nenajdeme, i když řada právních předpisů ho používá. Vymezit nebo definovat veřejnou správu je poměrně složitou záležitostí, zejména pro její mnohotvárnost a různost správních činností i pro specifické vztahy, které zde vznikají. Správní činnosti, jejich obsah a forma se mohou měnit v důsledku změn, ke kterým ve společnosti dochází. Veřejná správa aktivně organizuje a řeší nejrůznější společenské situace. Můžeme ji obecně vymezit jako správu veřejných záležitostí vykonávanou subjekty veřejné správy a jejich orgány.¹ Stručně řečeno, veřejná správa je soustavou institucí, která má určitou trvale vytvořenou strukturu, která je založena na právu. Právo vytváří, ruší, mění, stanoví sankce a zároveň právem organizuje a reguluje sama sebe. Jako správa veřejných záležitostí ve státě se pak podle názorů odborníků člení na státní správu a veřejnou samosprávu a ostatní veřejnou správu.

Organizace veřejné správy musí být regulována právními normami, veřejná správa má proto svůj právní základ obsažený v právních normách. Tyto normy ji právně regulují, neboť určují základní pravidla jejího fungování.

Po vstupu České republiky do Evropské unie se staly přímo aplikovatelnými i nařízení Evropského parlamentu a Rady Evropské unie, nařízení Rady Evropské unie a nařízení Komise Evropských společenství. Obsah některých těchto nařízení je obsažen ve vnitrostátních zákonech, jinak působí samostatně a zákonná úprava z nich vychází a na ně navazuje. Uvedené právní předpisy jsou publikovány v Ústředním věstníku Evropských společenství, který vychází také v české verzi.

Chápeme-li veřejnou správu jako určitý systém orgánů, které jsou vzájemně propojeny, jedná se o organizaci veřejné správy. Uvedený systém se řídí určitými organizačními pravidly, která nazýváme základními organizačními principy. K tomu bych chtěla uvést, že veřejnou správu může vykonávat osoba na základě služebního poměru (úředníci), nebo osoba, která není ve služebním poměru. V prvním případě hovoříme o profesionálním principu, ve

¹ HORZINKOVÁ, E. *Základy organizace veřejné správy v ČR*, 1. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s. r. o., 2008, 8 s., ISBN 978-80-7380-096-3.

druhém o laickém principu. Profesionální princip je charakteristický pro státní správu, ale uplatňuje se stále ve větší míře i v územní samosprávě, zejména pokud jde o výkon přenesené působnosti. A to bych ráda navázala, protože agenda válečných hrobů, jejich péče a správa, patří výhradně do přenesené působnosti. Obecní úřady vykonávají státní správu (přenesenou působnost) svými orgány, jejich projednávání a rozhodování jim bylo výslovně svěřeno zákonem. Obec vykonává státní správu v příslušném rozsahu problematiky válečných hrobů nejen podle zákona o válečných hrobech² a zákona o pohřebnictví³, ale celé řady dalších zvláštních zákonů. Území obce je pro výkon státní správy správním obvodem. Obecní úřady obcí s rozšířenou působností jsou obecní úřady stanovené zákonem,⁴ které vedle základní přenesené působnosti vykonávají v rozsahu jim svěřeném zvláštními zákony státní správu ve stanoveném územním obvodu. Obecní úřad obce s rozšířenou působností vykonává přenesenou působnost v základním rozsahu pro území dané obce. Dále vykonává působnost pověřeného obecního úřadu v jeho správním obvodu a také státní správu v rozsahu jemu svěřeném zvláštními zákony ve správním obvodu stanoveném vyhláškou⁵ o stanovení správních obvodů obcí s pověřeným obecním úřadem a správních obvodů obcí s rozšířenou působností.

2.2. ČINNOST ÚŘEDNÍKŮ A ZÁSADY JEJICH ČINNOSTI

Pracovní poměr úředníků územních samosprávných celků (dále jen „ÚSC“) a jejich vzdělávání upravuje zákon o úřednících.⁶ Činnost zaměstnance na úseku válečných hrobů můžeme vymezit jako činnost, kterou se podílí na plnění úkolů ÚSC v přenesené působnosti v oblasti veřejné správy podle zvláštních předpisů. Zaměstnanec ÚSC bude úředníkem, pokud se alespoň zčásti podílí na plnění úkolů, které jsou ÚSC v samostatné nebo přednesené působnosti uloženy zvláštními právními předpisy. Na pracovněprávní vztahy úředníků se vztahuje zákoník práce s odchylkami upravenými zákonem o úřednících. Zákoník práce je zde předpisem obecným a zákon o úřednících předpisem speciálním.⁷ Zásady výkonu činnosti úředníka platí všeobecně, ale v tak speciální oblasti jako jsou válečné hroby dvojnásob.

² Zákon č. 122/2004 Sb., o válečných hrobech a pietních místech a o změně zákona č. 256/2001 Sb., o pohřebnictví a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

³ Zákon č. 256/2001 Sb., o pohřebnictví a o změně některých zákonů.

⁴ Zákon č. 314/2002 Sb., o stanovení obcí s pověřeným obecním úřadem a stanovení obcí s rozšířenou působností.

⁵ Vyhláška č. 388/2002 Sb., o stanovení správních obvodů obcí s pověřeným obecním úřadem a správních obvodů obcí s rozšířenou působností.

⁶ Zákon č. 312/2002 Sb., o úřednících územních samosprávných celků a o změně některých zákonů (zákon o úřednících), ve znění pozdějších předpisů.

⁷ HORZINKOVÁ, E. *Základy organizace veřejné správy v ČR*, 1. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s. r. o. 2008, 76 – 77 s., ISBN 978-80-7380-096-3.

Zásada legality znamená dodržování právních předpisů vztahující se k vykonávané práci, bezpodmínečné pořizování písemných záznamů a vedení evidence jak listinné, tak v programové aplikaci. Zásada nestrannosti je rozhodování nestranně bez ohledu na své přesvědčení a zdržení se při výkonu práce všeho, co by mohlo ohrozit důvěru v nestrannost rozhodování. V této souvislosti nesmí přijímat dary nebo jiné výhody. Edukační zásadou rozumíme povinnost prohlubování kvalifikace v rozsahu stanoveném zákonem. Vzdělání úředníků v průběhu výkonu jejich činnosti má charakter prohlubování kvalifikace ve třech základních formách. Absolvování vstupního vzdělávání, účast na průběžném vzdělávání a příprava a ověření zvláštní odborné způsobilosti. V rozsahu svého oprávnění, podle pracovního zařazení je úředník povinen poskytovat informace o činnosti podle zvláštních předpisů. V oblasti válečných hrobů se tím rozumí zveřejňovat informace na webových stránkách města, v tištěných periodikách města a zodpovídat dotazy občanů dle zákona o svobodném přístupu k informacím.⁸ Dále je úředník povinen pracovat svědomitě a řádně podle svých sil, znalostí a schopností, plně využívat pracovní doby a pracovních prostředků k vykonávání svěřených prací, plnit kvalitně hospodárně a včas pracovní úkoly, řádně hospodařit se svěřenými prostředky.⁹

2.3. PROBLEMATIKA POHŘBÍVÁNÍ VOJÁKŮ

Problematika pohřbívání vojáků, padlých v ozbrojených konfliktech je stará jako války vedené vojensky organizovanými bojovými tělesy. Způsob pohřbívání vojáků se řídil zvyklostmi jednotlivých kultur a pravděpodobně se odvíjel od obecných zvyklostí pohřbívání mrtvých. O rozdílném přístupu kultur k této problematice svědčí řecký historik filozofie Diogenés Laërtios (3. století n. l.), který v díle *Život, názory a výroky proslulých filozofů* (IX, 83-84) uvedl: "Egyptané pohřbívají mrtvé balzamujíce je, Římané je spalují a Paionové je házejí do rybníků. Z toho plyne, že je třeba se zdržet úsudku o pravdě".¹⁰ Na rozdíl od tohoto způsobu pohřbívání můžu uvést *příklad Židů, kdy ostatky padlých vojáků musí být vždy pohřbeny zvlášť, společné hroby jsou nepřipustné a ani civilní hroby nedovolují pohřbít např. manžele do jednoho společného hrobu. Vždy musí být hroby jednotlivě odděleny.* Evropané své vojáky pohřbívali na území, kde padli. Po zavedení stálého vojska v 17. století byli vojáci pohřbíváni péčí vojenské správy, prostřednictvím vojenské duchovní služby. Pravidla pohřbívání vojáků byla později, po ukončení světové války, zakotvena i v mírových

⁸ Zákon č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím.

⁹ HORZINKOVÁ, E. *Základy organizace veřejné správy v ČR*, 1. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s. r. o. 2008, 80 – 83 s., ISBN 978-80-7380-096-3.

¹⁰ http://www.valecnehroby.army.cz/htm/1_0.html.

smlouvách, ve kterých se vlády smluvních stran mimo jiné zavazovaly starat se o to, aby hroby vojáků a námořníků pohřbených na jejich územích byly chovány v úctě a aby byly udržovány.¹¹

Na obecné úrovni je problematika péče o válečné hroby upravena normami mezinárodního práva, jejichž signatářem je i Česká republika. V případě ozbrojených konfliktů to jsou Ženevské úmluvy z 12. srpna 1949 o ochraně obětí války (dále jen Úmluvy), zejména pak Dodatkový protokol k Ženevským úmluvám o ochraně obětí mezinárodních ozbrojených konfliktů (Protokol I) z 8. června 1977 (dále jen Dodatkový protokol). Úmluvy stanovují stranám, které se účastní konfliktu, dbát na to, aby oběti války (dále jen oběti) byly pohřbeny s úctou, a je-li to možné, podle náboženství k němuž patřily. Jejich hroby by měly být pod možno seskupeny podle národností, v každém ohledu však chráněny, vhodně udržovány a označeny tak, aby je bylo možno kdykoli nalézt. Úmluvy kladou značný důraz na registraci osobních a dalších údajů o obětech, zejména: označení mocností, k níž náležejí, vojenský útvar nebo matriční číslo, jméno a příjmení, datum narození, jiné údaje z průkazu nebo štitku totožnosti, příčina smrti, datum a místo úmrtí, místo a datum pohřbu, údaje o každém pozdějším přemístění ostatků. Oběti se podle textu Úmluvy pohřbívají jednotlivě, vyjma případy vyšší moci, které by si vynutily společné pohřbení. Zpopelnění ostatků se připouští jen tehdy, vyžadují-li to zdravotní zájmy, náboženství zemřelého nebo tehdy, jestliže si to zemřelý přál. Dodatkový protokol ukládá smluvním stranám povinnost zabezpečit stálou ochranu, udržování a označování válečných hrobů, přístup k nim a umožnit repatriaci ostatků obětí. Nemá-li země, na jejímž území se nacházejí hroby obětí, uzavřenou dohodu s domovskou zemí těchto obětí:

- a) o ochraně a udržování takových hrobů na náklady domovské země;
- b) o usnadnění repatriace ostatků obětí a jejich osobních svršků na žádosti domovské země anebo, nemá-li tato země námitky, na žádost nejbližších příbuzných těchto obětí, může domovské zemi navrhnout, že usnadní repatriaci ostatků obětí.

Jestliže domovská země obětí takový návrh nepřijme, může země, na jejímž území se hroby obětí nacházejí, po uplynutí pěti let od data návrhu a po příslušném oznámení domovské zemi učinit opatření stanovená v jejich vlastních zákonech, které se týkají hřbitovů a hrobů obětí. Země, na jejímž území se nacházejí hroby obětí, může exhumovat jejich ostatky pouze:

¹¹ http://www.valecnehroby.army.cz/htm/1_0.html.

- a) na žádost domovské země obětí, nebo, nemá-li domovská země námitky, na žádost nejbližších příbuzných obětí;
- b) z vyššího veřejného zájmu včetně případů zdravotní nezbytnosti nebo administrativního či soudního vyšetřování. V takovém případě však musí ostatky respektovat a informovat domovskou zemi o úmyslu je exhumovat a sdělit ji podrobnosti o předpokládaném místě jejich nového uložení.¹²

2.4. MOTLITBA ZA PADLÉ

Dějiny lidstva jsou od nepaměti protkávány válečnými konflikty a snahami o usmíření. Ovšem k válce, která měla být tím nejkrajnějším řešením, se lidstvo přiklánělo až příliš často.

V mé bakalářské práci není prostor polemizovat nad tím, co války lidstvu daly a co naopak vzaly. Jistě si však všichni uvědomujeme, že nejkrutějším důsledkem všech válečných konfliktů jsou ztráty na lidských životech. Za napoleonských válek padlo údajně kolem 2,5 mil.vojáků z celé Evropy. Pro samotné Francouze znamenal tento konflikt 370 tis. padlých, na 400 tis.zmrzačených a nezvěstných. Dvě světové války 20. století pak překonaly i ty nejhorší představy o válečném běsnění. V 1. svět.válce zahynulo na 10 mil.vojáků a téměř 7 mil.civilistů. Čísla vztahující se ke 2. světové válce jsou ještě hrozivější. Historikové uvádějí, že jen na frontách padlo mezi 22-25 mil.vojáků, přičemž ztráty na civilních životech byly až dvojnásobné. A to již nemluvíme o záměrném vyvražďování, tzn.o genocidách, ať již se jednalo třeba o Armény za 1.svět.války, či Židy za 2.svět.války.

Války samozřejmě krutě zasáhly i civilní obyvatelstvo. Za třicetileté války bylo v českých zemích každý třetí rok více zemřelých než narozených, což je ve stejném století srovnatelné pouze s morovou epidemií v roce 1680. Ztráty jsou ještě citelnější, když válečné oběti vystoupí z anonymity, jako známé osobnosti našeho národa, které jsou např. Karel Poláček, Josef Čapek, Jiří Orten, Vít Nejedlý, syn Zdeňka Nejedlého, básník František Gellner a další.

Nejen však osobnosti, ale také statisíce dalších, které můžeme označit pouze slovy „neznámý voják“, jejichž identitu již zřejmě nikdy neobjevíme, nám připomínají, že nikdo z nás není nesmrtelný.

Modlitba za padlé a zemřelé

U Hospodina je milosrdenství, hojně je u něho vykoupení. (ŽALM 130,7)

Všemohoucí Bože, ty jsi Pánem nad životem i smrtí. Stojíme zde proto před tebou a prosíme:

¹² Pomůcka k realizaci ustanovení zákona č. 122/2004 Sb., o válečných hrobech a pietních místech, Ministerstvo obrany ČR, Odbor mimorezortní spolupráce, Praha 2005, 10 – 11 s.

■ Ujmi se všech, kteří zahynuli v bojích a válkách způsobených lidskou zlobou, pýchou a sobectvím. ■ Přijmi do své náruče všechny ty, kteří svůj život obětovali při obraně života a svobody druhých lidí. ■ Shlédni ve své lásce na ty, které o život připravila věrná služba, odvaha a statečnost. ■ Smiluj se nad těmi, kteří zemřeli ve válkách zbytečně a nesmyslně. ■ Odpusť pro své milosrdenství také těm, kteří ve své slabosti a omylnosti ztratili život v boji za věci nespravedlivé. ■ Otevři své království spravedlnosti a pokoje všem nevinným obětem válek a násilí. Prosíme tě, Bože, vyslyš nás skrze našeho Pána Ježíše Krista, neboť on jako první z těch, kdo zemřeli, vstal z mrtvých. AMEN¹³

2.5. SROVNÁNÍ PROBLEMATIKY VÁLEČNÝCH HROBŮ DŘÍVE A DNES

Československý stát řešil péči o válečné hroby a jejich evidenci od počátku své existence. Již v roce 1919 byla k tomu zřízena patřičná instituce při Ministerstvu národní obrany, v roce 1924 pak přešla správa válečných hrobů pod Ministerstvo vnitra a část odpovědnosti byla svěřena také četnickým stanicím, které vedly evidenci ve svých obvodech. I přes součinnost obou ministerstev se nedařilo válečné hroby plně ochránit. Chyběla zejména existence legislativní ochrany.

Velmi aktuální se stala problematika válečných hrobů po 2. světové válce, protože prakticky na celém území ČR (resp. Československa vůbec) se v roce 1945 bojovalo. Jedním z důsledků válečných událostí bylo tak množství válečných hrobů jak spojeneckých (československých, sovětských, rumunských, amerických) vojáků tak německých. V poválečné atmosféře se samozřejmě rozdílně nakládalo s hroby vítězů a poražených.

Ostatky vojáků byly postupně koncentrovány na několik hřbitovů, resp. částí hřbitovů, koncipovaných jako pietní místa (Ostrava – Komenského sady, Brno – Ústřední hřbitov, Hlučín. Ostatky německých vojáků byly postupně převáženy do Chebu, kde je hřbitov s třemi tisíci těchto vojáků.

Vývoj této problematiky byl spleť a až právní úprava zákonem o válečných hrobech¹⁴ stanovila pravidla. Tento zákon zahájil kvalitativně novou etapu v historii péče o válečné hroby a mimo jiné definuje pojmový aparát péče o válečné hroby. Ne náhodou vznikl tento zákon s platností od 1. 7. 2004, těsně poté, co se Česká republika stala členským státem Evropské unie. Válečné hroby se staly aktuálním tématem nejen v souvislosti se vstupem ČR

¹³ <http://www.army.cz/scripts/detail.php?id=5444>.

¹⁴ Zákon č. 122/2004 Sb., o válečných hrobech a pietních místech a o změně zákona č. 256/2001 Sb., o pohřebnictví a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

do EU, ale také s ohledem na skutečnost, že díky neustálým vojenským konfliktům v Evropě počet válečných hrobů dále narůstá.

Vzhledem k tomu, že válečné hroby jsou specifikum, které nemá obdobu, musí být ošetřeny zákonem týkajícím se jejich péče. Válečný hrob se může vyskytovat na cizím pozemku, v cizím státě, může být ve vlastnictví soukromé osoby, podnikatelského subjektu, obce nebo státu. Válečné hroby jsou s lidskými ostatky, pietní místa nikoliv. Zákon pamatuje na obojí. Některé z nich mohou být kulturní památkou, či dokonce i národní kulturní památkou, tedy také pod zvláštní ochranou.

Protože války si nevybírají, také hroby, které po nich zůstávají, se nacházejí na nejroztodivnějších místech a aby byla zachována dostatečná úcta člověku, který položil svůj život ve jménu války, musí být k tomu v civilizované společnosti zákon. Jelikož je péče o tyto hroby legislativně upravena, je zejména na obcích, aby převzaly tuto starost, protože kdo jiný než obce by se měly o válečné hroby starat. Dá se říci, že je vizitkou obce, v jaké stavu jsou válečné hroby na jejím území, ať už jsou hroby obecní nebo v soukromých rukou. Obec je povinna spolupracovat na tom, aby byly zachovány v dobrém stavu a nestaly se tak ostudou České republiky. Zákon o válečných hrobech¹⁵ vymezuje pojmy, co je válečným hrobem, pietním místem, práva a povinnosti vlastníka válečného hrobu, dále definuje výkon státní správy a v neposlední řadě hovoří při nedodržení zákona o přestupcích a správních deliktech.

2.6. VÝKLAD POJMŮ

Válečným hrobem je místo, kde jsou pohřbeny ostatky osob, které zahynuly v důsledku aktivní účasti ve vojenské operaci nebo válečného zajetí, anebo ostatky osob, které zahynuly v důsledku účasti v odboji nebo vojenské operaci v době války. Válečným hrobem může být hrob jednotlivce, hrob hromadný nebo osárium, včetně náhrobků a ostatního hrobového zařízení. Válečným hrobem je rovněž evidované místo s nevyzvednutými ostatky osob zemřelých v souvislosti s válečnou událostí, anebo jiný objekt, který je za válečný hrob považován v souladu s mezinárodní smlouvou, jíž je Česká republika vázána. Válečným hrobem je pro účely zákona i **pietní místo**, kterým se rozumí pamětní deska, pomník, památník nebo obdobný symbol připomínající válečné události a oběti, které zahynuly

¹⁵ Zákon č. 122/2004 Sb., o válečných hrobech a pietních místech a o změně zákona č. 256/2001 Sb., o pohřebnictví a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

v důsledku aktivní účasti ve vojenské operaci nebo v důsledku válečného zajetí, anebo oběti osob, které zahynuly v důsledku účasti v odboji nebo vojenské operace v době války.

Evidenci válečného hrobu se rozumí listinný nebo jiný záznam obsahující údaje o válečném hrobu, pokud jsou známy. Těmito údaji jsou zejména jméno, popřípadě jména, příjmení, vojenská hodnost, státní příslušnost, národnost, datum narození, datum a místo úmrtí a příčina smrti osoby nebo osob, jejíž ostatky jsou ve válečném hrobu pohřbeny, nebo osoby, jíž se válečný hrob týká, název státu, obce nebo vojenského újezdu, katastrálního území a parcelní číslo, popřípadě číslo popisné nemovitosti, kde se válečný hrob nachází, historická událost, ke které se válečný hrob vztahuje, charakter a stručný popis vzhledu válečného hrobu včetně fotodokumentace, označení vlastníka válečného hrobu a vlastníka nemovitosti, na které je válečný hrob umístěn.

Péči o válečný hrob se rozumí zabezpečování úpravy, ochrany, zřizování nových válečných hrobů, přemísťování nebo rušení válečných hrobů, včetně exhumací. Péči o válečný hrob zabezpečuje vlastník válečného hrobu, a pokud není znám, vlastník nemovitosti, na které je válečný hrob umístěn. Údržbou a úpravou válečného hrobu se rozumí označení válečného hrobu, umístění pamětní desky, pomníku, památníku nebo obdobného symbolu, včetně běžné údržby válečného hrobu, jeho okolí a přístupu k němu.

Přemístění nebo zrušení válečného hrobu a jinou změnu válečného hrobu, než jeho údržbu a úpravu, může jeho vlastník nebo, pokud není znám, vlastník nemovitosti, na které je válečný hrob umístěn, provést jen na základě písemné žádosti a po písemném souhlasu Ministerstva obrany. Nový válečný hrob lze zřídit jen na základě písemné žádosti zřizovatele a po písemném souhlasu vlastníka nemovitosti a ministerstva. Souhlasy ministerstva nenahrazují povolení nebo vyjádření jiného správního úřadu, pokud je vyžadováno podle zvláštního právního předpisu. Vlastník válečného hrobu, jakož i vlastník nemovitosti, na níž je válečný hrob umístěn, pokud je válečný hrob mimo pohřebiště, je povinen umožnit k němu přístup za účelem vzdání úcty nebo provedení prací souvisejících s péčí o válečný hrob.

Zákon také řeší problematiku přestupků a správních deliktů. Fyzická osoba se dopustí přestupku a právnická osoba nebo fyzická osoba, která je podnikatelem, se dopustí správního deliktu tím, že neumožní k válečnému hrobu přístup, nezabezpečí úpravu válečného hrobu, ač je k tomu podle tohoto zákona povinna, nebo provede jinou změnu válečného hrobu než jeho úpravu, anebo přemístí nebo zruší válečný hrob bez souhlasu ministerstva. Pokud na základě zjištění obce s rozšířenou působností dojde ze strany vlastníka k zanedbání válečného hrobu nebo k jinému porušení zákona, vyzve tajemník úřadu vlastníka k podání

vysvětlení na základě správního řádu.¹⁶ Pokud nesjedná zástupce obce s vlastníkem nápravu, je zahájeno správní řízení, které je zatíženo sankcemi. Sankce jsou v zákonu o válečných hrobech odstupňovány dle závažnosti deliktu. Veškeré změny musí projít třístupňovým schvalovacím řízením s vystavením souhlasného stanoviska obce s rozšířenou působností, krajského úřadu a Ministerstva obrany, přičemž zaměstnanec ORP má povinnost osobně prověřit všechny souvislosti. Na základě osobní obhlídky v terénu a prověření všech podmínek pro válečný hrob pak udělí případný souhlas nadřízené instituce.

2.7. PŘESTUPKY A SPRÁVNÍ DELIKTY

Přestupky a správní delikty projednává příslušný úřad obce s rozšířenou působností. Dopustí-li se správního deliktu obec, je příslušným k jeho projednání krajský úřad. Úkoly ministerstva obrany plní Odbor mimoresortní spolupráce Sekce personální Ministerstva obrany ČR.

Užívací právo válečného hrobu se poskytuje bezplatně na neomezenou dobu¹⁷. U běžných hrobů, které nemají statut válečného hrobu a nejsou vedeny v centrální evidenci válečných hrobů, je užívací právo vymezeno smlouvou mezi provozovatelem pohřebiště a uživatelem nebo jeho právním nástupcem. Pokud není znám nebo není známa jeho adresa a návrh právní smlouvy nelze doručit, provozovatel pohřebiště je povinen zveřejnit výzvu k uzavření nájemní smlouvy spolu s upozorněním, že pokud nebude nájemní smlouva uzavřena do 30 měsíců, dosavadní užívací právo k místu zaniká. Pokud od uložení lidských pozůstatků dosud neuplynula stanovená tlecí doba, dosavadní užívací právo k hrobovému místu zanikne až po jejím uplynutí. Tlecí doba musí trvat se zřetelem ke složení půdy minimálně 10 let, konkrétní délku této doby pro veřejné pohřebiště stanoví jeho provozovatel v řádu veřejného pohřebiště na základě výsledků hydrogeologického průzkumu a vyžádaného stanoviska krajské hygienické stanice. Kromě uvedeného jsou v řádu veřejného pohřebiště stanoveny povinnosti návštěvníků pohřebiště, nájemců hrobových míst, zejména pokud jde o rozsah údržby, povinnosti provozovatele, otevírací doba a další.

¹⁶ Zákon č. 500/2004 Sb., správní řád.

¹⁷ Zákon č. 256/2001 Sb., o pohřebnictví a o změně některých zákonů.

Tabulka č. 1 Statistický přehled celkového počtu válečných hrobů v ČR a obětí ve válkách

Období	Válečné hroby	Oběti
	28 695	313 999
Napoleonské války	55	8 603
Prusko-rakouské války	767	22 841
Ostatní před 1. svět. válkou	284	40 965
1. světová válka	12 516	153 416
2. světová válka	15 817	152 904
Po 2. světové válce	32	84

Zdroj: <https://opsu.army.cz/CEVH/Forms/ViewStatistics.aspx>.

Z údajů v tabulce č. 1 můžeme vyčíst, že v obou světových válkách byl téměř stejný počet obětí, jejichž ostatky jsou pochovány na našem území. Za oběti jsou považováni nejen vojáci, ale i civilní obyvatelstvo a jedná se o všechny národnosti.

3. SROVNÁNÍ PÉČE O VÁLEČNÉ HROBY A PIETNÍ MÍSTA RŮZNÝCH ZEMÍCH

3.1. SOUVISLOSTI MEZI ČESKOU REPUBLIKOU A SLOVENSKEM V OBLASTI VÁLEČNÝCH HROBŮ

Česká republika je v péči o válečné hroby vázána mezinárodními smlouvami, především Ženevskými úmluvami z roku 1949 a Dodatkovým protokolem k těmto úmluvám z roku 1977. České válečné hroby a pietní místa se vyskytují i v zahraničí, a to v šestnácti státech. Ty nejvýznamnější jsou například na Ukrajině, v Rusku, na Slovensku, v Polsku, ve Velké Británii, Francii a v Itálii. Po celém světě je na 1 800 pohřebišť s českými vojáky, kteří padli v 1. a 2. světové válce. Jejich počet je celkem 18 274.¹⁸

Na Slovensku je péče o válečné hroby upravena zákonem o válečných hrobech¹⁹, ve kterém jsou stanoveny práva a povinnosti obce při zabezpečování péče o válečné hroby, poskytování finančního příspěvku ze státního rozpočtu na opravu a údržbu válečných hrobů jak na Slovensku, tak slovenských válečných hrobů v zahraničí, dále působnost orgánů státní správy na úseku válečných hrobů a sankce za porušení povinností stanovených zákonem. Financování péče o válečné hroby je řešeno formou finančního příspěvku obci, který je poskytován na kalendářní rok na každý válečný hrob ve výši pětinasobku minimální hodinové mzdy ustanovené zvláštním předpisem. Péči o válečné hroby na svém území zabezpečuje výhradně obec, soukromé vlastnictví těchto hrobů zde není. Státní správu na úseku válečných hrobů vykonává Ministerstvo vnitra a obvodní úřady v sídlech krajů, které v rozsahu své působnosti vykonávají dozor nad dodržováním ustanovení zákona o vydaných rozhodnutích.

Dne 18. 6. 2009 vznikl dokument tzv. Memorandum o vzájemné spolupráci při realizaci projektu „*Legie 100*“ a důstojném připomenutí si 100. výročí vzniku a působení československých legií v letech 1914-1920. Tímto dokumentem Česká republika a Slovenská republika uzavřela v souladu s Dohodou mezi vládou České republiky a vládou Slovenské republiky o válečných hrobech (dále jen „Dohoda“), jejíž ustanovení odpovídají principům Ženevských dohod o ochraně obětí válek z roku 1949 a jejich Dodatkových protokolů z roku 1977. Je to vyjádřením vůle vzájemně spolupracovat v oblasti péče o válečné hroby.

¹⁸ http://www.valecnehroby.army.cz/htm/2_0.html.

¹⁹ Zákon č. 130/2005 Z. z., o válečných hrobech.

Cílem memoranda je v souladu s Dohodou spolupracovat při vypracování a naplňování společného projektu „*Legie 100*“, jehož obsahem je zejména finanční zabezpečení péče o válečné hroby československých legionářů na území ČR, SR a v zahraničí, provedení pietních aktů k uctění památky padlých československých legionářů, zvyšování povědomí obou národů o zásluhách československých legionářů, kteří významně přispěli ke vzniku Československa, organizace a uspořádání výstav v ČR, SR a v zahraničí týkajících se zlomových událostí vzniku a činnosti československých legií, mediální podpora projektu v hromadných sdělovacích prostředcích a navázání spolupráce s místí samosprávou a nevládními organizacemi. Signatáři tohoto memoranda vyjadřují ochotu a připravenost jednat o naplňování společného projektu „*Legie 100*“, dokument je uzavřen na dobu určitou, a to do 31.12.2020, a to mezi Ministerstvem obrany ČR, Ministerstvem vnitra SR a Ministerstvem obrany SR. Tento projekt má významně přispět ke zlepšení povědomí české i slovenské veřejnosti o hrdinech, kteří vybojovali naši samostatnost.

Vzhledem ke skutečnosti, že československé dobrovolnické jednotky působily na frontách první světové války již před vznikem Československa a poté se staly základem československé armády, je to především AČR, která je výraznou nositelkou jejich tradic. K tomuto cíli bude směřovat i výchova k vlastenectví a celková koncepce humanitní služby AČR. Stoleté výročí založení čs. legií bude využito k výchově vlastenectví a rozvoji tradic v duchu odkazu čs. legionářů. Současné zahraniční mise AČR nejsou svým pojetím vzdáleny ideálům, za které bojovaly čs. legie před téměř stoletím. Naopak, je zde zřejmá kontinuita. Tehdy i teď naši vojáci bojují v rámci koaličních sil v zahraničí za svobodu a demokracii. Na rozpracování projektu spolupracují všechny zainteresované složky ministerstva obrany, vojenské obranné zpravodajství, Československá obec legionářská a ke spolupráci budou postupně pozvány další orgány státní správy. Projekt *Legie 100* má dlouhodobý charakter a zahrnuje několik oblastí, které přesahují působnost jedné sekce. Jednotlivé akce budou navzájem provázané a některé z nich je nezbytné plánovat s několikaletým předstihem. Jedná se zejména o oblast péče o válečné hroby (dále jen VH) a pietní místa v ČR a v zahraničí, rekonstrukce, úprava a údržba stávajících VH, obnova zničených VH a budování nových VH na místech pohřbení legionářů v případech, že bojová situace nedovolila tyto VH postavit v době válečných událostí. Dále se bude projekt zabývat oblastí zahrnující pietní akty, humanitní službu, výstavy, mediální podporu, apod.²⁰

²⁰ http://www.valecnehroby.army.cz/hm/3_0.html.

3.2. VÁLEČNÉ HROBY V NĚMECKÉ SPOLKOVÉ REPUBLICE

Ve Spolkové republice Německo spadá problematika válečných hrobů do působnosti Spolkového ministerstva pro rodinu, seniory, ženy a mládež, na území SRN je 12000 válečných pohřebišť. Válečné hroby jsou vlastnictvím výlučně obecním nebo církevním, na rozdíl od nás, kde mohou být vlastnictvím také fyzických osob a právnických osob – podnikatelských subjektů. Pokud se najdou ostatky mimo pohřebiště, jsou tam vždy přemísťovány. Odpovědnost za péči nese vlastník pohřebiště.

Základní právní úpravou je zákon o udržování hrobů obětí války a tyranie z roku 1965, který definuje hroby obětí válek a tyranie včetně hrobů obětí koncentračních táborů, nuceného nasazení, vyhnanců, osob, které zahynuly při útěku z východního Berlína. Zákon také zřizuje povinnost všech vlastníků zachovat (proti odškodnění) hrob na jejich pozemku (tj. věčné břemeno). Dále také upravuje zřizování hrobů (např., že blízké okolí musí zůstat volné), stanovuje, kdo hradí náklady apod. Pokud mohu srovnat válečné hroby v ČR s Německem, tak v České republice převážně tyto hroby nejsou zapsány jako věčná břemena v katastrech nemovitostí, což bývá v praxi mnohdy problémem, ale o tom podrobněji až níže.

Kromě toho, že se péče o válečné hroby financuje ze státního rozpočtu, existuje v Německu také humanitární organizace Volksbund Deutsche Kriegsgräberfürsorge e. V., což je Lidový spolek péče o německé hroby obětí válek v Kaselu (Německo), který vznikl v roce 1919 za účelem vyhledávání německých válečných hrobů v zahraničí a také následné péče o ně. Tento Spolek má zastoupení na území České republiky v Ústí nad Labem. Z důvodu nedostatku financí však již činnost neprovozuje. V některých sousedních zemích je válečný hrob pouze ve vlastnictví státu, to ovšem není v Německu, jak už bylo zmíněno. Tam mohou být vlastníky také církve. Kdysi se stavěly hřbitovy téměř výhradně na pozemcích církví a v blízkosti kostelů. V Německu existují různé způsoby financování církví. Hlavním zdrojem příjmů tamních církví jsou výnosy církevních daní, které povinně platí všichni registrovaní členové příslušné církve. Z toho vyplývá, že církev v Německu není tak ekonomicky zcela závislá na státu jako v ČR. Kromě uvedených příspěvků mají také produktivní majetek, z něhož získávají další své příjmy. A protože Němci nejsou tak ateisticky orientovaný národ jako Češi, nepotýká se jejich církev s takovými problémy finančního charakteru jako u nás. Spolková republika Německo má v současné době asi 81 milionů obyvatel. Z toho je asi 29,2 mil. protestantů (38%) a 28,0 mil. katolíků (34%). Kromě toho žije v Německu asi 1,65 mil. muslimů (2%) a 32 319 židů. Na základě ústavy má každá katolická diecéze a každá evangelická zemská církev právní status veřejnoprávní korporace. I méně početné církve na

základě splnění ústavních předpokladů získávají postupně status veřejnoprávní korporace. Menší náboženské skupiny se mohou organizovat jako soukromoprávní sdružení podle občanského zákoníku. Zákon umožňuje církvím, které mají status veřejnoprávní korporace, právo vybírat daně. Církev vybírájí tzv. Církevní daně od členů svých farností a sborů na základě seznamů plátců daní a podle specifikací zákonů jednotlivých zemí. Výnos církevní daně neplyne přímo do rozpočtu příslušné farnosti, ale je odevzdána diecézi a tvoří nejdůležitější zdroj příjmů, z něhož se financují církevní aktivity. Péče o církevní stavební památky je záležitostí jednotlivých spolkových zemí a je v každé zemi uspořádána jinak.²¹

Na našem území je velká pravděpodobnost, že pozůstatky náhodně nalezených vojáků budou národnosti převážně ruské nebo německé. Centrální vojenský hřbitov pro německé vojáky je v Chebu, kde leží v počtu přes 3 000 těchto padlých vojáků.

3.3. VÁLEČNÉ HROBY VE VELKÉ BRITÁNII

Ve Velké Británii je péčí o válečné hroby pověřena Komise Britského společenství národů pro válečné hroby (Commonwealth War Graves Commission) (dále jen „Komise“), která byla zřízena v roce 1917 královskou Chartou jako stálá organizace, jejímiž členy jsou zástupci vlád, které Komisi proporcionálně platí (tj. VB, Austrálie, Kanada, Indie, Nový Zéland a JAR), či jinak přispívají (další státy např. zdarma pečují o hroby na svém území) a jiné významné osobnosti (zástupci ozbrojených sil, Parlamentu, vojenští historikové atd.) Komise se stará o hroby nejen ve Velké Británii, ale i o anglické hroby v dalších sto padesáti státech. V zahraničí je její pozice založena mezinárodními smlouvami. Ve Velké Británii je právní úprava velice roztržštěná. Válečný hrob je definován jako hrob obsahující válečnou oběť nebo jiný hrob, za který je odpovědná Komise. Péči provádí buď její vlastní personál či jiné osoby na smluvním základě dohody s Komisí (soukromé firmy, vlastník hřbitova, místní vláda, církev).

3.4. VÁLEČNÉ HROBY V MAĎARSKU

V Maďarsku vstoupil v platnost právní předpis v roce 1999 upravující péči o válečné hroby, zákon o hřbitovech a pohřbívání, který mimo jiné stanoví odpovědnost za správu hřbitovů a udržování hrobů, umisťování a péči o hroby hrdinů a významných osobností národa. Na základě tohoto zákona vláda ustanovila Národní pietní komisi, mezi jejíž úkoly

²¹ PEKOVÁ, J. *Veřejná správa a finance veřejného sektoru*, 2. přepracované vyd. Praha: ASPI 2005, 491 – 492 s., ISBN 80.7357-052-1.

patří stanovit místo, formu a způsob udržování památníků padlých a hřbitova národních hrdinů. Za péči o válečný hrob zodpovídá vlastník pozemku, tedy i jednotlivci, jak je to u nás. Úřad pro válečné hroby, zřízen Ministerstvem obrany Maďarska, vyhledává, identifikuje a spravuje válečné hroby ve spolupráci s vlastníky pozemků a hřbitovů. Jeho činnost je financována z rozpočtu Vojenského historického ústavu a muzea.

3.5. VÁLEČNÉ HROBY V ITÁLII

V Itálii je podle zákona válečným hrobem pouze místo, kde jsou uloženy ostatky padlých vojáků a civilistů ve světových válkách. Za jejich péči odpovídá Generální komisariát k uctění padlých ve světových válkách a financována je ze státního rozpočtu. Prostory, kde jsou umístěny hroby, jsou pouze ve vlastnictví státu nebo místních orgánů. V severní Itálii v Dolomitech se nacházejí pevnostní objekty dnes již historického významu, vybudované v letech 1833 až 1838. Tyto pevnostní objekty jsou ve vlastnictví italské armády, takže jen část z nich je přístupna veřejnosti. Nejedná se však přímo o válečné hroby a pietní místa, ale za zmínku stojí, protože to je víceméně chráněná památka z dob válek v 19. století.

4. FINANCOVÁNÍ PÉČE O VÁLEČNÉ HROBY A PIETNÍ MÍSTA

4.1. FINANCOVÁNÍ VÁLEČNÝCH HROBŮ JEJICH VLASTNÍKY

Válečné hroby jsou financovány z různých zdrojů. Běžnou údržbu zajišťují vlastníci, zejména tedy obce a pamatují na ni ve svých rozpočtech. Pokud je zapotřebí větší oprava, může vlastník požádat o dotaci Ministerstvo obrany ČR, které poskytuje účelové dotace na zabezpečení péče o válečné hroby na základě zákona o VH a usnesení vlády České republiky č. 427/1999 o zabezpečení péče o válečné hroby v České republice a v zahraničí.

Válečné hroby bývají často terčem vandalismu, z některých se musí nasprejované hanlivé nápisy odstraňovat i několikrát ročně. Toto čištění a další péče jako údržba zeleně a blízkého okolí je běžným nákladem obcí a není možné na tyto výdaje čerpat dotace. Velké soukromé podniky se o svá pietní místa starají převážně dobře, vyčleňují si v rozpočtu nákladovou položku na opravy a údržbu. U menších soukromých společností již vzniká problém s financováním, stejně jako u fyzických osob, zde již většinou není takový objem finančních prostředků a i při dobré vůli není v možnostech vlastníka provádět běžnou údržbu. V tomto případě se dá situace řešit tak, že vlastník požádá o jednorázovou dotaci MO ČR z důvodu omezení vlastnických práv nebo o souhlas s přestěhováním pietního místa na obecní pozemek nebo odprodej obci části pozemku, kde je umístěno pietní místo a tím přenést povinnost vlastníka na obec. Vlastník válečného hrobu má možnost požádat o účelovou dotaci Ministerstvo obrany ČR na opravu.

4.2. FINANCOVÁNÍ VÁLEČNÝCH HROBŮ MINISTERSTVEM OBRANY ČR

Prioritou Ministerstva obrany ČR je financování obrany státu. Obrana státu má nejen politický a vojenský efekt, ale má také přímou vazbu na ekonomiku státu. ***Z ekonomického hlediska je obrana území klasickým příkladem čistého veřejného statku***, takového, pro který jsou charakteristické znaky: nedělitelnost, nerivalita a nevylučitelnost ze spotřeby z hlediska jednotlivého občana. Při současném uspořádání a úrovni společnosti si jednotlivý občan nemůže zajistit svou obranu a bezpečnost sám. Proto se obrana zabezpečuje kolektivně a z jejího využívání nelze nikoho vyloučit. Ekonomické strategie obrany zahrnuje zejména celkový podíl výdajů na obranu na velikosti HDP (v %), celkový podíl výdajů na celkových výdajích státního rozpočtu (v %) a strukturu výdajů – na provozní náklady a na investice.²²

²² PEKOVÁ, J. *Veřejná správa a finance veřejného sektoru*, 2. přepracované vyd. Praha: ASPI, a. s., 2005, 435 s. ISBN 80-7357-052-1.

Od roku 1999 patří péče o válečné hroby do kompetence Ministerstva obrany ČR. Vzhledem k financování oprav válečných hrobů formou dotací nejen v tuzemsku, ale i v zahraničí a vysokému počtu těchto hrobů není v omezeném rozpočtu vždy lehké tyto finanční prostředky najít. Dotace, které ministerstvo poskytuje, jsou v maximální částce 80 % z celkové výše vynaložených finančních prostředků.

Ministerstvo obrany poskytuje účelové dotace na zabezpečení péče o válečné hroby na základě zákona o válečných hrobech, zákona o pohřebnictví, usnesení vlády ČR o zabezpečení péče o válečné hroby v ČR a v zahraničí a řídí se zákonem o rozpočtových pravidlech²³, vyhláškou MF ČR o účasti státního rozpočtu na financování programů reprodukce majetku²⁴. Možnost účelové dotace se vztahuje na všechny válečné hroby, které jsou evidovány u obecního úřadu obce s rozšířenou působností. Základní podmínkou poskytnutí dotace je předložení žádosti o státní účelovou dotaci na zabezpečení péče válečné hroby a investičního záměru k realizaci dotace. Přílohou žádosti musí být zdůvodnění nezbytnosti akce, technická zpráva, tj. popis stávajícího stavu, popis navrhovaného technického řešení, kontrolní rozpočet. Dále majetkové vztahy doložené výpisem z katastru nemovitostí a snímkem pozemkové mapy s označením dislokace, písemný souhlas vlastníka nemovitosti, závazné stanovisko státní památkové péče (jen pokud je kulturní památkou), souhlasné stanovisko územně příslušného odboru životního prostředí, vyjádření Komitétu pro udržování památek z války roku 1866 (v případech, kdy se jedná o válečný hrob vztahující se k Prusko-Rakouské válce z roku 1866, dokumenty týkající se součinnosti se stavebním úřadem, fotodokumentace, formuláře programového financování (dle vyhlášky MF ČR č. 560/2006 Sb.). Dotace na realizaci akce je maximálně 80% z celkových skutečně vynaložených nákladů na realizaci akce, přičemž minimální výše poskytované dotace je 50 000,- Kč. Náklady na opravy a údržbu hradí vlastníci z vlastních zdrojů, dotace jsou poskytovány především na stavební část realizace akce. Případné náklady přípravy a zabezpečení akce (inženýrská činnost, projektová dokumentace, restaurátorská zpráva apod.) se financují přednostně z vlastních zdrojů, v rámci finanční spoluúčasti žadatele. K zajištění objektivitu při posuzování dotací jsou stanovena kritéria k vyhodnocení potřebnosti a proveditelnosti akce. Po přiznání dotace žadateli a realizaci akce musí příjemce předložit vyúčtování dotace a finanční vypořádání prostředků státního rozpočtu. Příjemce předloží

²³ Zákon č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech a o změně některých souvisejících zákonů (rozpočtová pravidla).

²⁴ Vyhláška Ministerstva financí č. 560/2006 Sb., o účasti státního rozpočtu na financování programů reprodukce majetku.

veškeré doklady související s provedenou stavební akcí po ukončení realizace ve stanoveném termínu. Po vyúčtování dotace následuje kontrola využití prostředků poskytnutých dotací dle zákona o finanční kontrole,²⁵ kterou provádí za poskytovatele zaměstnanci odboru mimoresortní spolupráce sekce personální ministerstva obrany. Cílem kontroly je prověřit využití prostředků poskytnuté dotace se zaměřením na dodržování právních předpisů a průkaznost hospodaření s prostředky státního rozpočtu.²⁶

V rámci programu reprodukce majetku č. 107 440 – Zachování a obnova historických hodnot byly v souladu s usnesením vlády²⁷ vyčleněny prostředky pro veřejné rozpočty územní úrovně na péči o válečné hroby pro rok 2008 ve výši 15 067 000,- Kč, z toho neinvestiční transfery 11 010 000,- Kč a investiční transfery 4 057 000,- Kč. V roce 2008 bylo územními samosprávnými celky vyčerpáno na opravy a rekonstrukce válečných hrobů, pomníků a památníků celkem 13 124 000,- Kč, tj. 87,10 % upraveného rozpočtu. Tyto transfery byly poskytnuty 31 obcím na neinvestiční transfery ve výši 10 331 000,- Kč a 6 obcím na investiční transfery ve výši 2 793 000,- Kč. V hodnocené oblasti nebyly vyčerpány prostředky v celkové výši 1 943 000,- Kč, z toho:

- 679 000,- Kč tvoří rozdíl mezi výší poskytnutého transferu a skutečnými náklady na realizaci akcí,
- 1 264 000,- Kč nebyly čerpány v důsledku nemožnosti dodržet technologické lhůty a postupy s ohledem na nepříznivé klimatické podmínky.

Stanovený rozpočet na koordinaci péče o válečné hroby činil 2 418 000,- Kč. V průběhu hodnoceného období byl tento rozpočet upraven na 151 000,- Kč. Součástí této oblasti byly peněžní dary na zabezpečení péče o válečné hroby do zahraničí, které byly poskytovány na základě usnesení vlády²⁸. Pro tyto účely byly v roce 2008 vyčleněny v rozpočtu kapitoly ministerstva obrany prostředky ve výši 2 065 000 Kč. Jejich rozdělení schválila ministryně obrany na základě návrhu Komise²⁹. Rozpočtovým opatřením ministerstva financí byla tato částka převedena z rozpočtu kapitoly ministerstvo obrany do rozpočtu kapitoly ministerstvo zahraničních věcí s určením na opravy a rekonstrukce vojenských hřbitovů a pomníků takto:

²⁵ Zákon č. 320/2001 Sb., o finanční kontrole ve veřejné správě a o změně některých zákonů (zákon o finanční kontrole).

²⁶ http://www.valecnehroby.army.cz/htm/4_0.html.

²⁷ Usnesení vlády ČR č. 427 ze dne 5. května 1999, o zabezpečení péče o válečné hroby v České republice a v zahraničí.

²⁸ Usnesení vlády ČR č. 1292/1999.

²⁹ Mezirezortní koordinační komise pro válečné hroby.

Tabulka č. 2 Finanční prostředky ministerstva obrany investované do oprav a údržby válečných hrobů v zahraničí za rok 2008

Stát	Účel poskytnutí daru	Výše daru (v Kč)
Bosna a Hercegovina	Údržba pomníků českých vojáků	52 000
Chorvatsko	Údržba pomníků českých vojáků	78 000
Maďarsko	Úprava hrobu českých vojáků a pamětních desek	40 000
Polsko	Údržba a úprava hrobů československých vojáků	80 000
Ruská federace	Úprava památníku československých vojáků	1 500 000
Ukrajina	Údržba a úprava hrobů československých vojáků	220 000
Slovinsko	Úprava hrobu českých vojáků a pamětních desek	30 000
Velká Británie	Údržba pomníků československých vojáků	65 000
Celkem		2 065 000

Zdroj – informace z Ministerstva obrany ČR, Závěrečného účtu z roku 2008.

Celkové čerpání pouze v oblasti programového financování činilo 147 000,- Kč, tj. 97,39 % upraveného rozpočtu (Program 107 440 – zachování a obnova historických hodnot a tradic armády). V porovnání s rokem 2007 došlo ke snížení čerpání o 1 136 000,- Kč.³⁰

Na základě doporučení krajských úřadů předává ministerstvo obrany zaměstnancům ORP pamětní plakety jako poděkování za práci na úseku válečných hrobů.

Pamětní plaketa Péče o válečné hroby

³⁰ http://www.army.cz/images/id_7001_8000/7996/szu_2008.pdf.

4.3. FINANČNÍ PROSTŘEDKY CÍRKVÍ

V mnoha případech se stává, že je válečný hrob nebo pietní místo umístěno na pozemku církve. Protože dříve bylo obvyklé, že se hřbitovy zřizovaly kolem kostela nebo v jeho bezprostřední blízkosti a pozemky patřily církví, zejména pomníky vznikaly po válkách za pomoci sbírek občanů a finančních prostředků dobrovolných spolků. Dnes jsou tyto památníky vlastnictvím příslušné farnosti, avšak nastává problém s vynakládáním financí na jejich údržbu. Problematika financování církví v ČR v současném období úzce souvisí s problémem restituce církevního majetku, zejména majetku církve římskokatolické. Církve v ČR po únoru 1948 ztratily většinu svého majetku, který jim zatím nebyl většinou vrácen. Od roku 1990 se vedou jednání na nejvyšší úrovni o rozsahu restituce církevního majetku. Na rozsah restitucí jsou různé odborné názory, církve trvají na navrácení majetku, i když ne v plném rozsahu. Podle kardinála Vlka katolická církev nemá zájem o veškerý majetek, protože vzhledem k jeho vysokému stupni zanedbanosti by jeho správu a využití ekonomicky nezvládla.³¹ Celková hodnota církevních a jiných staveb v majetku církví je nevyčíslitelná, v současné době vlastní římskokatolická církev 4 750 kostelů, 2 368 kaplí a 2 796 farních budov. Navrácení církevního majetku bylo a je předmětem jednání mezi nejvyššími zástupci státu s nejvyššími církevními hodnostáři, v podstatě každý rok po roce 1989 do současnosti. Řešení situace je velmi naléhavé zejména proto, že církve (především církev katolická) nejsou za daných podmínek schopny zajistit vlastní provoz a zejména opravy zchátralých a v předchozím období špatně udržovaných církevních staveb. Odpisy u těchto staveb se neprovádějí, protože nemají účetní hodnotu. Podle zákona o daních z příjmů jsou již dávno odepsané, účetní hodnota je nulová. Všechny farní budovy jsou starší 100 let.

Ve prospěch požadavku církví o navrácení majetku mluví také to, že církve kromě role mravní a sociální, plní také úlohu národního muzea uměleckých předmětů a zařízení. Na současné velmi nedobré ekonomické situaci církví se významně podílí také to, že vlivem ideologického nátlaku předchozího komunistického režimu v podstatě neexistuje střední generace věřících. Ti, kdo dnes přispívají, resp. jsou ochotni přispívat na církve, jsou převážně důchodci, kteří však v ČR představují nejméně solventní sociální skupinu obyvatel. Ani sociální postavení mladých věřících není na takové úrovni, že by bylo možno očekávat finanční spoluúčast na provozu církve. Argumenty proti restitucím zdůrazňují to, že církve má být v souvislosti se svým základním posláním v podstatě chudá. Církve, a v našich zemích zejména církev římskokatolická a církev evangelická, patřily vždy k významným subjektům,

³¹ Ekonom č. 7/1997, s. 13.

kteře ovlivňovaly celkový život společnosti nejen po stránce duchovní a mravní, ale v mnoha případech také i po stránce ekonomické. Současný ekonomický stav církví je k velké škodě jak na hmotném majetku, tak na absenci morálně prospěšných aktivit, které tato společnost nutně potřebuje a které by mohly církve lépe a intenzivněji vykonávat, pokud jim k tomu budou poskytnuty nejnutnější ekonomické podmínky.³²

Majetek církve se rozděluje podle správních útvarů příslušné církve. U církve katolické jde o majetek patřící biskupství, kapitule, klášteru, kostelu (který je zpravidla v majetku příslušné farnosti) nebo církevní nadaci. Církevní majetek nikdy nemůže vlastnit fyzická osoba. Dnes jako majitel církevního majetku vystupuje nejčastěji farnost nebo farní úřad. Majetek církví vznikl v dlouhodobém vývoji, zejména takto: z darů, ze sbírek, ze zvláštních plateb věřících (pohřby, křty atd.), z odkazů, koupěmi, jako věno (při vstupu do kláštera) atd. Ač se to na první pohled nezdá, církev úzce souvisí s kulturou, také snad proto logicky patří obojí pod Ministerstvo kultury ČR. Určitě tedy můžeme v souvislosti s církví hovořit o pozitivních externalitách.

4.4. FINANCOVÁNÍ MINISTERSTVEM KULTURY ČR

Kultura jako veřejný statek je v nejširším pojetí statkem smíšeným kolektivním, na jehož trvalé produkci a spotřebě má kulturně vyspělý stát zájem. Vzhledem k tomu, že kvalitní kulturní činnosti patří mezi pozitivní externality (stejně jako u církví), je v zájmu všech úrovní veřejné správy vytvářet jim co nejlepší podmínky pro realizaci. Správce příslušné rozpočtové kapitoly na příslušné vládní úrovni na základě politického rozhodnutí musí při realizaci finančních toků konkrétně rozhodovat kolik prostředků je třeba zajistit v daném čase, priority použití prostředků z hlediska druhů produkovaných kulturních statků, např. na údržbu památek, komu a jakým způsobem a za jakých podmínek budou určité finanční prostředky poskytnuty. Např. návštěva dotovaného divadelního představení, prohlídka státního hradu, na jehož udržení přispívá stát atd. smíšené kulturní statky je možno rozdělit podle jejich vlivu na počet občanů. Nedoceňovány jsou např. udržování některých druhů stavebních historických památek a přeceňovány jsou např. vystoupení některých hudebních skupin, projevy některých výtvarníků atd. Jak už bylo řečeno, spotřeba většiny druhů kulturních statků vede ke vzniku

³² PEKOVÁ, J. *Veřejná správa a finance*, 2. přepracované vyd. Praha ASPI, a. s., 2005, 502 – 503 s. ISBN 80-7357-052-1.

pozitivních externalit. Je proto v zájmu společnosti produkci i spotřebu kulturních statků podporovat a tím zlepšovat celkové sociální a ekonomické poměry ve společnosti.³³

Finanční prostředky rozpočtované ve státním rozpočtu na resort Ministerstva kultury ČR (MK), kap. 334, jsou využívány na provoz příspěvkových organizací, např. Ústavy památkové péče umístěné v regionech, na poskytování příspěvku na památkovou péči ve smyslu zákona o památkové péči³⁴, na příspěvky na financování grantů pro občanská sdružení, dotace územním rozpočtům, tj. rozpočtům krajských úřadů a obcí na regionální kulturu, výdaje památkové péče na záchranu a ochranu nemovitého a movitého kulturního dědictví, apod.³⁵ Dotace na opravu válečných hrobů z Ministerstva kultury však čerpat nelze, dotační tituly se vztahují pouze na národní kulturní památky nebo kulturní památky jako celek. Pokud je součástí této památky také např. pamětní deska evidovaná jako pietní místo v Centrální evidenci válečných hrobů, může pak být celková dotace použita také současně na případnou opravu této desky (např. při opravě fasády určité národní památky může být financováno i vyčištění pamětní desky).

4.5. FINANCOVÁNÍ RUSKOU FEDERACÍ

Další možnost financování péče o válečné hroby je čerpání finančních prostředků z Ruské federace. Ruská federace připravila projekt federálního účelového programu pro zabezpečení zachování a rekonstrukce válečných memoriálních objektů na území RF a v zahraničí na období 2011 až 2015. V rámci tohoto programu ze státního rozpočtu Ruska jsou určeny finanční prostředky pro údržbu a opravy sovětských válečných hrobů. S ohledem na to, že v souladu s Dohodou „O vzájemné údržbě válečných hrobů“ mezi vládou Ruské federace a vládou České republiky z 11.8.1999 výlohy za údržbu ruských válečných hrobů na území ČR nese česká strana, zmíněný federální program se stal finanční podporou v úsilí o údržbu a úpravu hrobů padlých sovětských vojáků na území České republiky. Pod záštitou tohoto programu již byla opravena desítka válečných hrobů s ostatky sovětských vojáků, ale i památníků s připomenutím jejich jmen. Ruská strana má eminentní zájem o opravy válečných hrobů se sovětskými vojáky, přestože je jejich počet na našem území dost vysoký. Tato spolupráce se odvíjí nejprve na úrovních Velvyslanectví Ruské federace a Krajského úřadu,

³³ PEKOVÁ, J. *Veřejná správa a finance*, 2. přepracované vyd. Praha: ASPI, a. s. 2005, 348 – 350 s., ISBN 80-7357-052-1.

³⁴ Zákon č. 20/1987 Sb., o památkové péči.

³⁵ PEKOVÁ, J. *veřejná správa a finance*, 2. přepracované vyd. Praha ASPI, a. s. 2005, 354 – 355 s., ISBN 80-7357-052-1.

následně pak mezi honorárním konzulem a statutárním zástupcem příslušné obce, která je vlastníkem předmětného válečného hrobu, který je určen k opravě.

5. ÚLOHA MAGISTRÁTU MĚSTA OSTRAVY VE VZTAHU K PROBLEMATICE VÁLEČNÝCH HROBŮ

Na území města Ostravy, do kterého patří ve výkonu státní správy v přenesené působnosti nejen městské obvody, ale také obce ve správním obvodu Ostrava, je poměrně vysoký počet válečných hrobů a pietních míst (viz tabulka č. 2). Úkolem magistrátu je koordinovat péči o tyto hroby, vést o nich evidence, spolupracovat s jednotlivými obcemi, aktualizovat data v programu Centrální evidence válečných hrobů a spolupracovat s organizacemi, které se touto problematikou zabývají.

V Ostravě se v současné době nachází celkem **221 válečných hrobů a pietních míst**. Největší a nejznámější je mauzoleum v Komenského sadech, kde je 597 uren s popelem sovětských vojáků a 5 uren československých občanů. Tento památník je národní kulturní památkou, zapsanou od roku 1978. Byl odhalen v rámci oslav 1. výročí osvobození města 30. dubna 1945. Projekt památníku vypracoval akad. arch. Josef Jírovec, výtvarnou výzdobu akad. sochař Konrád Babraj a akad. sochař Karel Vávra.³⁶ Další pomník - tzv. Zborovský památník, památník legionářů, se nachází v Husově sadu. Je věnovaný obětem 1. a 2. světové války a je kulturní památkou zapsanou roku 1958. U obou památníků, ale i mnoha dalších, se ve dnech významných svátků konají pietní akty za účasti nejvyšších představitelů města a kraje. Kromě těchto dvou uvedených památníků se v Ostravě nachází dalších 221 válečných hrobů s ostatky a pietních míst, kde je pohřbeno a připomenuto 818 obětí 1. světové války a 12 032 obětí 2. světové války mnoha národností. Z celkového počtu 221 válečných hrobů a pietních míst je 91 ve vlastnictví soukromém, nikoliv tedy obecním. Soukromí vlastníci jsou např. farnosti římskokatolické, Židovská obec, Obce sokolské, společnost VÍTKOVICE a. s., DIAMO a. s., ale také různé společnosti s ručením omezeným nebo fyzické osoby.

Jeden ze zajímavých, ale málo známých památníků, se nachází u římskokatolické farnosti v Hrabůvce. Jedná se o poctu dvěma pilotům Britského královského letectva. V příloze č. 1 se blíže zmiňuji o jeho vzniku, vlastnicích, údržbě a péči.

³⁶ JIRÍK, K., *Památníky, pomníky, hroby osvoboditelů 1945*, vyd. Archiv města Ostravy odboru kultury Úřadu města Ostravy v roce 1991, vytiskly Ostravské tiskárny, a. s., 17 s.

Tabulka č. 2 Statistický přehled počtu válečných hrobů a obětí v ORP Ostrava

	Válečné hroby	Oběti
Celkový počet	221	14 141
Napoleonské války	0	0
Prusko-Rakouské války	1	1
Ostatní před 1. sv. válkou	0	0
1. světová válka	52	2 818
2. světová válka	188	12 032
Po 2. světové válce	0	0

Zdroj - <https://opsu.army.cz/CEVH/Forms/ViewStatistics.aspx>.

V tabulce č. 2 můžeme vyčíst, že ve 2. světové válce bylo v Ostravě více než pětinasobný počet obětí než v 1. světové válce. To je dáno tím, že za 1. světové války se Ostravě přímé boje na frontách vyhnuly.

5.1. ÚLOHA STATUTÁRNÍHO MĚSTA VE VZTAHU K PAMÁTKÁM

Statutární město Ostrava každoročně vyhlašuje granty na nejrůznější účely. Účelové dotace z rozpočtu statutárního města Ostravy v oblasti neinvestiční dotace na pořízení, zachování a obnovu hodnot místního kulturního, národního a historického povědomí, je také nenároková. Celková částka na tyto dotace je vyčleněna předem v rozpočtu a není v tomto případě povinná spoluúčast vlastníka jako je to u dotace z MO ČR. Městské obvody jsou oprávněny jednat jménem statutárního města ve věci podání žádosti o poskytnutí dotace ze státního rozpočtu, rozpočtu kraje, státních fondů, z fondů EU, z fondů kraje a dalších fondů národních a nadnárodních, popř. z jiných zdrojů. Mohou tedy čerpat i z dotací statutárního města Ostravy. O podání žádosti o poskytnutí dotace rozhoduje zastupitelstvo městského obvodu po předchozím souhlasu rady města. Pokud se jedná o dotaci ze státního rozpočtu, je zastupitelstvo městského obvodu oprávněno výjimečně v odůvodněných případech rozhodnout bez přechodního souhlasu rady města, nevyžaduje-li přijetí dotace spolufinancování z rozpočtu města. V těchto případech je však zastupitelstvo městského obvodu povinno bez zbytečného odkladu následně informovat radu města o tomto svém rozhodnutí a zároveň uvést důvody nevyžádání si předchozího souhlasu rady města. Pokud je správa nemovitosti svěřena městskému obvodu, logicky s ní městský obvod nakládá jako vlastník a nemusí žádat o souhlas rady města. Jsou případy, kdy nemovitosti nejsou svěřeny městskému obvodu a nejsou v majetkové evidenci obvodu, pouze se v městském obvodu

vyskytují, tehdy městský obvod nemůže podat žádost o dotaci na Ministerstvo obrany, ale musí to udělat vlastník, tedy statutární město Ostrava.

Návrh smlouvy popř. jiného právního úkonu, na základě něhož budou finanční prostředky z výše uvedených zdrojů poskytnuty, je městský obvod povinen včetně všech souvisejících dokumentů předložit radě města k posouzení a vyjádření a je povinen řídit se vyjádřením rady města v celém jeho rozsahu. O uzavření příslušné smlouvy rozhoduje kompetentní orgán městského obvodu. Poskytnutá dotace je příjmem statutárního města Ostravy. Dotace bude využita městským obvodem v souladu s uzavřenou smlouvou. I v případech, kdy finanční prostředky z dotace jsou co do svého využití určeny výlučně městskému obvodu, je o podání žádosti o dotaci oprávněno rozhodovat a žádost o dotaci podat město. Předpokladem tohoto postupu je, že město bude o tento postup městským obvodem požádáno. I v takovém případě je však městský obvod oprávněn jednat jménem města, pokud jde o ostatní úkony týkající se dané dotace, nestanoví-li rada města v jednotlivých případech jinak. O uzavření smlouvy o poskytnutí takovéto dotace městu rozhoduje v případech upravených tímto ustanovením orgán města.

5.2. ČINNOST ORGÁNŮ MĚSTA OSTRAVY

Statutární město Ostrava vydalo zásady pro poskytování neinvestičních dotací na pořízení, zachování a obnovu hodnot místního kulturního, národního a historického povědomí a nechalo je uveřejnit na webových stránkách města.³⁷ Neinvestiční dotace může být poskytnuta na pořízení, péči a obnovu místních památníků, pamětních míst, pamětních desek, čestných hrobů, kapliček, významných staveb v rámci jednoho roku. Z této dotace lze hradit pouze neinvestiční náklady na konkrétní stavební a restaurátorské práce. Práce musí být provedeny v rozsahu celkových nákladů uvedených v žádosti pro poskytnutí neinvestiční dotace. V případě, že nebudou práce realizovány v plánovaném rozsahu a časovém období nebo budou realizovány nižšími celkovými náklady, je nutné poměrnou část poskytnuté dotace odpovídající skutečnému rozsahu celkových nákladů vrátit zpět. Útvar hlavního architekta Magistrátu města Ostravy připraví podklady pro jednání komise muzejní, letopisecké, názvoslovné a heraldické, která je orgánem rady města. Komise žádosti projedná a doporučí radě a zastupitelstvu města výši neinvestiční dotace vybraným žadatelům. Nedílnou součástí žádosti o dotaci jsou přílohy, jako je např. fotodokumentace, čestné

³⁷

<http://www.ostrava.cz/jahia/webdav/site/ostrava/users/styblova/public/Zasady%20pro%20poskytnuti%20neinvesticnich%20dotaci%20na%20poizeni,%20zachovani%20a%20obnovu%20hodnot.doc>.

prohlášení o přijetí/nepřijetí podpory de minimis³⁸ v uplynulých třech letech, doklad o vlastnictví k předmětné věci, projektová dokumentace, položkový rozpočet nebo odborný odhad nákladů, kopie smlouvy o založení běžného účtu u peněžního ústavu, apod. Příjemce dotace odpovídá za její použití v souladu s účely, na které byla poskytnuta. Za neoprávněné použití lze proti příjemci postupovat podle zákona o rozpočtových pravidlech.³⁹ Statutární město Ostrava provádí následně kontrolu poskytnutých dotací v souladu se zněním zákona o finanční kontrole.⁴⁰ Tato dotace je poskytována v rámci samostatné působnosti a na její poskytnutí není právní nárok. Důvody neposkytnutí dotace se jednotlivým žadatelům nesdělují a žádost se předkladatelům nevracejí, pouze jsou v této věci písemně informováni o rozhodnutí zastupitelstva.

5.3. AGENDA VÁLEČNÝCH HROBŮ

Statutární město Ostrava vydalo Statut města,⁴¹ kde jsou uspořádány vnitřní poměry ve věcech správy statutárního města. Území statutárního města se člení na městské obvody, které zřizují své orgány za účelem výkonu samostatné a přenesené působnosti. V článku 29 jsou stanoveny povinnosti městských obvodů v rámci samostatné působnosti ve věci válečných hrobů a pietních míst. Městské obvody předkládají materiály magistrátu na zpracování podkladů pro poskytování účelových dotací na opravy a údržbu válečných hrobů, podávají návrhy na změnu stavu, tj. zřízení, zrušení nebo přemístění, změnu vzhledu válečných hrobů a pietních míst, které jsou ve vlastnictví města svěřených danému městskému obvodu, zabezpečují údržbu a opravy válečných hrobů a pietních míst, ve vlastnictví města svěřených danému městskému obvodu, k tomu vyčleňují ve svých rozpočtech finanční prostředky, na vyžádání magistrátu poskytují další podklady, týkající se péče o válečné hroby a pietní místa, které jsou ve vlastnictví města svěřených danému městskému obvodu. Přenesenou působnost městské obvody nevykonávají, tu vykonávají obce ve správním obvodu obce s rozšířenou působností Ostrava a také magistrát ve vztahu k válečným hrobům soukromých vlastníků. Na tyto vlastníky se vztahuje pouze zákon o válečných hrobech. Městské obvody a obce se řídí kromě tohoto zákona také zákonem o obcích⁴².

³⁸ <http://www.czechinvest.org/verejna-podpora>.

³⁹ Zákon č. 250/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů, ve znění pozdějších předpisů.

⁴⁰ Zákon č. 320/2001 Sb., o finanční kontrole ve veřejné správě a o změně některých zákonů (zákon o finanční kontrole), ve znění pozdějších předpisů.

⁴¹ Obecně závazná vyhláška města Ostravy č. 11/2000, Statut města Ostravy, úplné znění, leden 2010.

⁴² Zákon č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení).

Magistrát města Ostravy, odbor majetkový, vedl evidenci válečných hrobů do roku 2009. Protože tato agenda byla prováděna v nedostatečném rozsahu - majetkový odbor nevykonával přenesenou působnost - a pouze válečné hroby evidoval nejprve v listinné formě a pak v programové aplikaci Ministerstva obrany, byla celá agenda na základě doporučení Krajského úřadu Moravskoslezského kraje převedena na odbor krizového řízení. Tato změna se také promítla do Statutu města a organizačního řádu, které musely být upraveny. V odboru krizového řízení je agenda vykonávána v plném rozsahu dle zákona. Krajský úřad má snahu sjednotit práci týkající válečných hrobů tak, že doporučuje jednotlivým obcím s rozšířenou působností při pravidelných kontrolách, aby převedly zmíněnou agendu na odbor nebo oddělení krizového řízení. Některé obce si vzaly příklad ze statutárního města Ostravy a podle jejího vzoru tuto agendu na krizové řízení převedly.

Funkční náplň pracovního místa pro agendu válečných hrobů na Magistrátu města Ostravy obsahuje tyto povinnosti:

- vedení Centrální evidence válečných hrobů a pietních míst v internetové aplikaci OPSÚ CEVH za statutární město Ostrava (OPSÚ - Operační příprava státního území),
- metodická a lektorská činnost pro ORP ve správním obvodu statutárního města Ostrava,
- kontroly výkonu přenesené působnosti ve správním obvodu statutárního města Ostrava včetně fyzických kontrol VH a PM na úseku péče o VH a PM, dtto,
- spolupráce s ORP při zajišťování dotačních titulů a jejich schvalování a doporučování ke schválení Krajskému úřadu Moravskoslezského kraje,
- realizace a přezkum včetně místního šetření u všech žádostí týkajících se přemístění a změny stavu VH a PM a zajištění předložení kompletních materiálů s návrhem na řešení na Krajský úřad Moravskoslezského kraje,
- vyjadřování se, realizace a přezkum včetně místního šetření žádostí týkajících se zrušení VH a PM a předložení na Krajský úřad Moravskoslezského kraje komplexních materiálů a návrhů na řešení získaných ve spolupráci s ORP,
- vedení správních řízení a agend, dopustí-li se přestupku na úseku péče o VH a PM obec či ORP,
- řešení žádostí, stížností a připomínek na úseku péče o VH a OM a zabezpečení odstranění poukázaných nedostatků či problémů ve spolupráci s Krajským úřadem Moravskoslezského kraje,

- zajišťování spolupráce na úseku péče o VH a PM s Československou obcí legionářskou, Českým svazem bojovníků za svobodu a Krajským vojenským velitelstvím Ostrava,
- k 31.12. zaslat na Krajský úřad Moravskoslezského kraje plán metodické pomoci a kontrol ORP týkající se VH a PM,
- k 30.6. zpracovat zprávu o VH a PM ve smyslu § 4 zákona 122/2004 Sb. a zaslat na Krajský úřad Moravskoslezského kraje,
- vypracovat přehled finančních nákladů vynaložených z rozpočtů obce (komentář k údajům uvedeným ve statistickém listu) a zaslat společně se zprávou o VH a PM,
- vypracovat hodnocení stavu válečných hrobů po jednotlivých obcích ve správním obvodu statutárního města Ostrava, jednotlivě uvést válečné hroby v kritickém stavu nebo ve velmi špatném stavu,
- uvést jména osob, místa a příklady péče o VH a PM, které si zaslouží ocenění MO ČR
- vypracovat přehlednou tabulku se seznamem pracovníků ORP Ostrava pověřených vedením evidence VH a PM a spojení na ně.

5.4. PROGRAM CENTRÁLNÍ EVIDENCE VÁLEČNÝCH HROBŮ⁴³

Krajský úřad vykonává dle zákona místní státní správu a samosprávu ve svých územních obvodech. Přenesenou působnost vykonává krajský úřad na základě zákona o krajích a na základě zvláštních zákonů upravujících výkon státní správy v různých oblastech a úsecích veřejné správy. Má tedy jako kontrolní orgán povinnost poskytovat metodickou pomoc obci s rozšířenou působností a také její práci na úseku válečných hrobů kontrolovat.

Evidence válečných hrobů se vede s využitím programového vybavení ECCs-CEVH. Tento projekt umožňuje prohlížení a editaci údajů o válečných hrobech a pohřbovaných osobách, vyhledávání a editaci údajů o vlastních hrobech a nemovitostí, vytváření statistik, editaci používaných číselníků, evidenci uživatelů projektu a sledování všech událostí v projektu a řízení systémem přidělování oprávnění. Projekt rozlišuje 3 druhy oprávnění:

1. ORP – pro zaměstnance obcí s rozšířenou působností – umožňuje vyhledávat, třídit a prohlížet všechny údaje v projektu a dále umožňuje úplnou editaci údajů o válečných hrobech a pohřbených daného ORP, včetně jejich přidávání nebo zrušení,

⁴³ <https://opsu.army.cz/CEVH/Default.aspx>.

2. Kraj – pro zaměstnance krajských úřadů – umožňuje vyhledávat, třídit a prohlížet všechny údaje v projektu, neumožňuje však vkládání dat do programu
3. RVH – pro zaměstnance Ministerstva obrany ČR – umožňuje vyhledávat, třídit, prohlížet a editovat všechny údaje v projektu, přidělovat a odebírat oprávnění ke vstupu do projektu a sledovat všechny provedené změny dat v projektu.

Projekt je přístupný prostřednictvím běžně používaného internetového prohlížeče MS IE 6.0. MS IE 7.0 na internetové stránce <http://opsu.eccs.cz/cevh/>. Vyžaduje operační systém MS WINDOWS 2000, NT nebo XP pro klientskou stanici nebo Server 2000 a vyšší pro serverovou stanici. CEVH je přístupná na základě nahlášené I/ adresy uživatele, přiděleného přihlašovacího jména a hesla. Přihlašovací jméno a heslo pro vstup je pro každého uživatele jedinečné a je přidělováno Ministerstvem obrany. Oprávněným uživatelům krajských úřadů, obcí s rozšířenou působností a krajských vojenských velitelství jsou tyto údaje přiděleny v rámci uvádění projektu do provozu, ostatním uživatelům na základě žádosti. Projekt je určen k centrální evidenci válečných hrobů, které se nacházejí na území České republiky a k vedení evidence válečných hrobů obcemi s rozšířenou působností a krajskými úřady. Umožňuje spravovat údaje o válečných hrobech v rozsahu vkládání, prohlížení a následnou editaci údajů o válečných hrobech a osobách v nich pohřbených, o lokalitách, na kterých se válečné hroby nacházejí a o vlastnících válečných hrobů nebo vlastnících nemovitostí, na kterých se válečné hroby nacházejí. Součástí údajů je i fotodokumentace a údaje o poloze válečného hrobu v terénu. V programu je možné vytváření statistik, tj. údajů týkajících se počtu válečných hrobů, počtu pohřbených, evidence výdajů, které byly za jednotlivé roky vynaloženy z rozpočtů měst, MO ČR nebo jiných zdrojů. Projekt je obsluhován systémem formulářů a číselníků. Jejich forma a obsah se mění v závislosti na činnosti uživatele – vkládání, prohlížení, třídění, editaci nebo vyhledávání údajů. Ovládání je intuitivní. Tuto evidenci, hlavně vkládání dat, mají na starosti obce s rozšířenou působností, tedy ten největší díl práce, nekonečné množství údajů bezchybně vložit do programu. Největší kvantum údajů bylo do programu vloženo při zahajování projektu, tedy v roce 2007. Dnes už se vkládají údaje doplňující, které aktualizují stav. Prostřednictvím tohoto programu je možné vytvářet statistické přehledy o počtech válečných hrobů v obcích i krajích. V příloze č. 2 uvádím graf s počtem VH a PM ve srovnání s rokem 2009 a 2010.

*Úkolem Magistrátu města Ostravy je nejen **válečné hroby evidovat a pečovat** o ně, ale také tuto **tématiku popularizovat**, uveřejňovat informace na webových stránkách města, doporučovat uveřejnění informací také na webových stránkách městských obvodů a obcí ve*

správním území ORP Ostrava. Zájemci, kteří chtějí vyhledávat údaje o pohřbených osobách ve válečných hrobech, mohou využít portál Ministerstva obrany ČR, ve kterém jsou údaje z výše zmíněného programu a kde si podle jména, příjmení, místa či času vše dohledají sami. Součástí informací o válečném hrobu zobrazeného v mapě lze zobrazit další související informace, fotodokumentace, e-mailový kontakt na osobu, zodpovědnou za správnost a úplnost zobrazených údajů.

5.5. POSTUP PŘI ŽÁDOSTI O DOTACI

Statutární město Ostrava, odbor Útvaru hlavního architekta každoročně vyhlašuje granty pro široké spektrum žadatelů. Účelová dotace z rozpočtu statutárního města Ostravy v oblasti neinvestiční dotace na pořízení, zachování a obnovu hodnot místního kulturního, národního a historického povědomí, je také nenároková. Celková částka na tyto dotace je vyčleněna předem v rozpočtu a není povinna spoluúčast vlastníka jako je to u dotace z MO ČR. Městské obvody jsou oprávněny jednat jménem statutárního města ve věci podání žádosti o poskytnutí dotace ze státního rozpočtu, rozpočtu kraje, státních fondů, z fondů EU, z fondů kraje a dalších fondů národních a nadnárodních, popř. z jiných zdrojů. Mohou tedy čerpat i z dotací statutárního města Ostravy. O podání žádosti o poskytnutí dotace rozhoduje zastupitelstvo městského obvodu po předchozím souhlasu rady města. Pokud se jedná o dotaci ze státního rozpočtu, je zastupitelstvo městského obvodu oprávněno výjimečně v odůvodněných případech rozhodnout bez přechodního souhlasu rady města, nevyžaduje-li přijetí dotace spolufinancování z rozpočtu města. V těchto případech je však zastupitelstvo městského obvodu povinno bez zbytečného odkladu následně informovat radu města o tomto svém rozhodnutí a zároveň uvést důvody nevyžádání si předchozího souhlasu rady města. Pokud je správa nemovitosti svěřena městskému obvodu, logicky s ní městský obvod nakládá jako vlastník a nemusí žádat o souhlas rady města. Jsou případy, kdy nemovitosti nejsou svěřeny městskému obvodu a nejsou v majetkové evidenci obvodu, pouze se v městském obvodu vyskytují, tehdy městský obvod nemůže podat žádost o dotaci na Ministerstvo obrany, ale musí to udělat vlastník, tedy statutární město Ostrava.

Návrh smlouvy popř. jiného právního úkonu, na základě něhož budou finanční prostředky z výše uvedených zdrojů poskytnuty, je městský obvod povinen včetně všech souvisejících dokumentů předložit radě města k posouzení a vyjádření a je povinen řídit se vyjádřením rady města v celém jeho rozsahu. O uzavření příslušné smlouvy rozhoduje kompetentní orgán městského obvodu. Poskytnutá dotace je příjmem statutárního města Ostravy. Dotace bude

využita městským obvodem v souladu s uzavřenou smlouvou. I v případech, kdy finanční prostředky z dotace jsou co do svého využití určeny výlučně městskému obvodu, je o podání žádosti o dotaci oprávněno rozhodovat a žádost o dotaci podat město. Předpokladem tohoto postupu je, že město bude o tento postup městským obvodem požádáno. I v takovém případě je však městský obvod oprávněn jednat jménem města, pokud jde o ostatní úkony týkající se dané dotace, nestanoví-li rada města v jednotlivých případech jinak. O uzavření smlouvy o poskytnutí takovéto dotace městu rozhoduje v případech upravených tímto ustanovením orgán města.

Tabulka č. 3 Přehled investovaných finančních prostředků v Kč do válečných hrobů v ORP Ostrava

Rok	Z rozpočtu obcí (městských obvodů)	Z rozpočtu obcí s rozšířenou působností	Z rozpočtu kraje	Z rozpočtu MO ČR	Z rozpočtu Ruské federace
2005	1 666 985	3 753 000	0	0	788 600
2006	308 330	0	0	1 014 000	0
2007	73 517	0	0	0	0
2008	315 008	0	0	262 000	0
2009	156 560	0	0	0	0

Zdroj: ¹ <https://opsu.army.cz/CEVH/Forms/EditCosts.aspx>.

V tabulce č. 3 můžeme vyčíst, že se nejvíce investovalo do válečných hrobů v roce 2005, kdy bylo 60. výročí osvobození ČR. Tyto finanční prostředky byly použity na rekonstrukce a opravy již stávajících památníků.

6. ZÁVĚR

Závěrem bych chtěla zformulovat své poznatky, které jsem v průběhu své práce zjistila a potom nabídnout své návrhy a doporučení ke zlepšení. Z hlediska hodnocení této problematiky je to práce velmi zajímavá a nejednotvárná. Přesto, že se jedná o pohřbené a připomenuté oběti válek, tedy již mrtvé, je to práce především s lidmi živými, a musím podotknout, že nejrozličnějších profesí. Kolem válečných hrobů se vyskytují úředníci, volení představitelé měst a obcí, legionáři a členové dobrovolných spolků, umělci (kováři, sochaři, výtvarníci), zaměstnanci pohřebních ústavů, kronikáři, archiváři, historici, pracovníci ve školství a v kultuře, v armádě atd. Zjistila jsem, že je tato oblast dostatečně široká na to, aby se našla místa, která by se dala zlepšit a práce tak byla plynulejší, viditelnější a více využívána veřejností.

6.1. ROZBOR ZÁKONA O VÁLEČNÝCH HROBECH

Ze hlediska legislativního řešení na celostátní úrovni bych ráda pozastavila nad zněním zákona o válečných hrobech a jeho výkladem, zejména v souvislosti s *oprávněním zaměstnance obce vstupovat na pozemek ve vlastnictví fyzické nebo právnické osoby*, na kterém se nachází válečný hrob a k povinnosti fyzické nebo právnické osobě umožnit zaměstnancům/funkcionářům obecního úřadu vstupovat na jeho soukromý pozemek za účelem kontroly a stavu válečných hrobů. Tento zákon ve svých ustanoveních výslovně nestanoví oprávnění zaměstnance obce s rozšířenou působností vstupovat na pozemek ve vlastnictví fyzické nebo právnické osoby, na kterém se nachází válečný hrob. Pouze se tato možnost dá využít v případě výkladu zákona v rámci celého kontextu. V demokratickém právním státě platí, že státní orgány při zásahu do práv a svobod jednotlivce mohou postupovat pouze na základě výslovného zmocnění zákonem, a to způsobem zákonem stanoveným. Omezení vlastnického je práva je možné jen ve veřejném zájmu, na základě zákona a za náhradu. Zákonodárce může stanovit omezení výkonu vlastnických práv, avšak v ustanovení zákona o válečných hrobech tak neučinil, proto zaměstnanec obce s rozšířenou působností nemůže vstupovat na pozemek ve vlastnictví fyzické nebo právnické osoby, na kterém se nachází válečný hrob, pokud mu to vlastník pozemku dobrovolně neumožnil. Čl. 4 odst. 1 Listiny stanoví, že povinnosti mohou být ukládány na základě zákona a v jeho mezích a jen při zachování základních práv a svobod. V zákoně o válečných hrobech však není dána fyzické či právnické osobě povinnost umožnit obecnímu úřadu vstup na jeho soukromý pozemek za účelem evidence počtu a stavu válečných hrobů, když vlastník má povinnost

umožnit přístup k válečnému hrobu mimo pohřebiště dle § 3 odst. 3 zákona o válečných hrobech pouze za účelem vzdání úcty nebo provedení prací souvisejících s péčí o válečný hrob. V případě, že se stav válečného hrobu nepodaří zjistit, musí být pokládáno za dostatečné v evidenci válečných hrobů a v informaci příslušnému krajskému úřadu o počtech a stavu válečných hrobů uvedení stavu jako neznámého. ***Zákon o válečných hrobech se dá vyložit dvojím významem***, není zde jednoznačně uvedeno, že vlastník válečného hrobu má povinnost vpustit na pozemek zaměstnance obce s rozšířenou působností za účelem kontroly válečného hrobu, zejména jeho vzhledu a technického stavu. Téměř většina těchto památníků je umístěna ve venkovních prostorách, kdy na ně působí přírodní povětrnostní podmínky a proto neudržované postupem času chátrají. Pokud vlastník zná tento zákon dokonale, může zabránit této kontrole a tak nechat památník úplně zchátrat. Jediná možnost pro zaměstnance obce je pod záminkou vzdání úcty se k památníku dostat a tak si jej při té příležitosti prohlédnout. Ale vzhledem, že nepřišel zaměstnanec za účelem památník kontrolovat, je otázkou, zda při vzdání úcty může posléze sepsat zprávu o závadách na památníku a vyzvat vlastníka k nápravě, případně s ním zahájit správní řízení, ve kterém už je vlastník povinen doložit důkaz o tom, že není důvod jej pokutovat a že je památník v dobrém stavu. Zákon o válečných hrobech platí pouze pátým rokem, je to krátká doba na to, aby obce řešily zásadní problémy s vlastníky. Do dnešního dne se tyto problémy řešily pouze domluvou a když domluva nebyla možná, památník se nechal se souhlasem příslušných orgánů přestěhovat. Tento postup však neřeší to, že zákon má slabá místa a měl by se v tomto smyslu novelizovat.

6.2. NÁVRHY PROJEKTŮ NA ZVIDITELNĚNÍ VÁLEČNÝCH HROBŮ

Češi jako národ jsou „nemilitaristicky“ založeni, což vyjadřuje vztah k armádě a všemu souvisejícímu, tedy i válečným památníkům jako dost rezervovaný.⁴⁴ Přesto si dovoluji říct, že portál Ministerstva obrany ČR, který byl nedávno zpřístupněn pro veřejnost a kde je možné vyhledávat informace o válečných hrobech je velkým přínosem a tato služba lidem je k nezaplacení. Ročně se na Československou obec legionářskou a na Ministerstvo obrany ČR obrací stovky lidí, aby jim pomohli vypátrat hroby jejich příbuzných. Až dosud je museli většinou odmítat. Dnes si mohou pozůstalí, mimochodem může jít i o tisíce lidí, na interaktivní mapě najít hrob svých předků a dozvědět se i okolnosti jejich smrti. Tato interaktivní mapa je výsledkem několikaleté práce pracovníků obecních úřadů obcí

⁴⁴ KOLDINSKÁ, M. *Válka a armáda v českých dějinách*, 1. vyd. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2008, 293 s., ISBN 978-80-7106-953-9.

s rozšířenou působností, Ministerstva obrany ČR a krajských úředníků. Je to jeden ze způsobů, jak probudit v lidech úctu ke svým předkům a zamyslet se nad jejich osudem při válečných útrapách.

Avšak rozšiřovat povědomí veřejnosti populárním způsobem můžeme i jinak. Na těchto stránkách bych chtěla upřesnit svůj návrh, jak tuto otázku konkretizovat. Dnes je fenoménem sport, příroda, volný čas strávený aktivním pohybem, nejlépe v kruhu přátel a rodiny. Na tento aspekt bych ráda navázala a podchytila tak zájem u mladé generace zábavnou formou. Navrhuji zpracování **naučných stezek**, lépe **cyklostezek**, tedy výlet na kolech s cílem. Válečná stezka, dobrodružství, rodinná výprava, poučení, spokojená je celá rodina, jde o tzv. prorodinnou politiku. Návrh je možno dopracovat, může být variabilní, zda půjde o směr souvislý nebo bude třeba odboček. Trasu zvolíme tak, aby ji návštěvníci byli schopni absolvovat nejlépe i s jízdním kolem, ale samozřejmě mohou i pěšky. Současně s tím navrhuji i jednotlivé zastávky. Místa pro vlastní stojany s **informačními deskami** budou pohodlně přístupná a umístěna ve výšce, aby ničemu nepřekážely a neznemožňovaly fotografování objektů, ke kterým se vyjadřují a zároveň musí být možné fotografovat také je samotné. Průběh stezek i každé zastavení bude procházet definitivním schvalovacím řízením příslušných obcí. Podle počtu zastávek je vytvářen návrh obsahu jednotlivých desek způsobem, jenž problematiku rovnoměrně rozdělí mezi všechna zastavení. Každá zastávka je koncipována graficky a písemně, aby se vyjadřovala zjednodušeným způsobem i k událostem v místě samém. Současně ve většině případů je nutné vypracovat i výtvarné řešení, přičemž se nevylučuje doporučení profesionálního grafika. Je důležité pracovat s obsahem informací poutavým způsobem, který je věcně správný, logický a vyvážený. Textová část nesmí být dlouhá a tím nudná, a zároveň napsána takovým písmem a umístěna v takové výšce, aby se dala bez větších obtíží číst. Textové odstavce doporučuji proložit obrazy a fotografiemi a také nezbytnými přehlednými mapami. Ty mohou být věnovány nejen historii, ale i vlastní trase návštěvníka a mimo jiné mají upozornit, kde se právě člověk nachází a jak daleko má k nejbližším tabulím z každé strany.

Jako další variantu zlepšení národního povědomí o naší nedávné historii a především získání regionálního přehledu zábavnou formou navrhuji zpracovat pro děti **vědomostní soutěže o válečných událostech, hrdinech a místních památnících** nejprve v nejbližším místě bydliště, pak obvodu a potom i celé obce nebo města. Předložit školám nabídku soutěže na různých úrovních (např. pro 1. a 2. stupeň) a dále rozvinout spolupráci s vedením škol v rámci občanské výchovy nebo dějepisu. Samozřejmě každá správná soutěž musí mít vyhlášené a

oceněné vítěze, takže i na to bychom neměli zapomenout, vyhlášení výsledků by bylo veřejné s hodnotnými cenami. Dle mého názoru by měli být odměněni nejen jednotliví vítězové soutěže, ale i vítězné školy. Je to totiž práce navíc, která není zvlášť placená a proto také vedení školy potřebuje motivaci, aby žáky přesvědčilo a do soutěže je přihlásilo. Na uhrazení vzniklých nákladů se samozřejmě mohou podílet nejen veřejné prostředky, ale také sponzoři, kteří by se mohli zviditelnit hlavně v oblasti reklamy zaměřené na děti jako na cílovou skupinu.

6.3. ŘEŠENÍ EKONOMICKÉ STRÁNKY PROJEKTŮ

Nyní je třeba se zmínit o ekonomické stránce projektu, který se týká stezek. Nikdy není finančních prostředků nazbyt, a tak pro realizaci stezek navrhuji čerpání financí z různých zdrojů, a pak to následně zkombinovat. Od obcí, krajů, fondů EU, od muzeí apod. Každý z těchto subjektů má v rozpočtu kapitoly, do kterých takto problematika zapadne. Pak by měla platit zásada, kdo náklady platí, ten také výtvarné řešení schvaluje. Finanční prostředky se pak převedou ihned na výrobu stojanů a desek s informacemi. Není vyloučeno ani smluvní podílnictví na úhradě nákladů, záleží na zainteresovaných stranách. Pro informaci, dle současných cen výroba jednoho stojanu stojí cca 5 tis. Kč, výroba desky 125 x 90 cm cca 18 tis. Kč. A to včetně grafiky, materiálu a krycí průhledné folie. Ke zhotovení předešlého je možno využít osvědčených firem.. Také se může stát, že se vyskytnou případy, kdy některé zastávky infostezky profinancuje jiný subjekt, pak bude tato zastávka ve vlastnictví tohoto subjektu, sponzora, který si zde může umístit i svou reklamu vhodně zvolenou formou.

Na každou ucelenou informační stezku bude zapotřebí postupně **vydávat brožury** v nákladu 2 – 5 tis. ks. Jedna brožura se pohybuje v cenové relaci cca 50 Kč. Brožuru sepisuje, zadává do tisku a pak distribuuje vlastník. Základ obsahu této publikace budou tvořit vlastní informační tabule. K tomu ke každé stezce budou vydávány ještě drobnější skládačky, které stručně informují o vlastní trase stezky, o historických událostech a o některých památkách, se kterými se návštěvník setká.

Stezky není dle mého názoru vhodné vést přímo kolem válečných hrobů s ostatky, které se nacházejí převážně na veřejných pohřebištích. Ale pietní místa, památníky, které se nacházejí v parcích, na veřejných prostranstvích, např. náměstích nebo jiných otevřených místech, jsou pro tyto výlety nanejvýš vhodné. Netvrdím, že všechna místa, která má Ostrava, by splňovala tyto požadavky, taky je jich tady přes 200, což je ve srovnání s jinými městy příliš mnoho. Ale určitě je jich pár moc pěkných a lákavých k rodinnému výletu. Infostezky mohou být

samozřejmě také vybudovány v rámci celého Moravskoslezského kraje, to by se o finanční náklady podělil kraj s jednotlivými městy.

Tabulka č. 4 Cenová kalkulace na informační panely a stojany včetně DPO (v Kč)

1 ks panel	18 000	20 ks panelů	360 000
1 ks stojan	5 000	20 ks stojanů	100 000

Zdroj: informace získané vlastním průzkumem trhu.

Na zahájení projektu navrhuji zhotovit 20 ks informačních panelů na hlavních cyklotrasách v místech lokalizace válečných hrobů.

Tabulka č. 5 Cenová kalkulace na mapy v různém počtu nákladu včetně DPH (v Kč)

5 000 ks map	130 000	1 ks mapa	26
10 000 ks map	180 000	1 ks mapa	18
20 000 ks map	215 000	1 ks mapa	10,75

Zdroj: informace získané vlastním průzkumem trhu.

Tabulka č. 6 Cenová kalkulace na brožury v různém počtu nákladu včetně DPH (v Kč)

5 000 ks brožur	250 000	1 ks brožura	50
10 000 ks brožur	400 000	1 ks brožura	40
20 000 ks brožur	440 000	1 ks brožura	22

Zdroj: informace získané vlastním průzkumem trhu

Při vyšším počtu ks tisku cyklomap a brožur je cenová **kalkulace nižší**. Mapa Ostravy a okolí a obálka je o velikosti 105 x 160 mm, výsledný formát mapy 945 x 640 mm. Mapa má 8 podélných a 4 příčné sklady.

Financování projektu týkající se žákovských a studentských soutěží může být zajištěno z prostředků určených na prezentaci města ve spolupráci se soukromými subjekty a také **v rámci vlastní režie**, tzn. aktivní spolupráce škol s zaměstnanci odboru školství, kultury, archívu a kanceláře primátora.

6.4. NÁVRH NA ZLEPŠENÍ SPOLUPRÁCE

V neposlední řadě navrhuji pro lepší spolupráci vytvořit na každé obci s rozšířenou působností **regionální databázi** potencionálních **kameníků, uměleckých kovářů, sochařů a restaurátorů a dalších možných řemeslníků**, kteří jsou schopni památníky opravovat. Toto řemeslo není tak rozšířené a někdy se v praxi stává, že je problém rychle sehnat někoho, kdo by poškozený památník kvalitně a cenově přiměřeně opravil. Mnohdy se nejedná o velké zakázky, ale o drobné úkony v řádech stovek nebo tisíců. Také spolupráce s odhadci a znalci je na místě. Spousta památníků je řemeslně zpracována na umělecké úrovni, takže hodnota je pak podstatně vyšší než jen hodnota použitého materiálu a vložené práce. Protože se jedná především o objekty historického charakteru, je kvůli dohledávání informací nanejvýš potřebná součinnost s nejrůznějšími archívy a kronikáři. Namátkou uvádím Archív města Ostravy, Státní okresní archív Nový Jičín, Archív VÍTKOVICE, a. s., a další. Také v hřbitovních knihách je možno nalézt cenné údaje o pohřbených obětech válek.. Spolupráce se všemi těmito institucemi je velmi úzká a častá.

Dále stojí za zmínku, že je na úseku válečných hrobů významná **spolupráce se znalci** z důvodu vypracovávání znaleckých posudků pro majetkovou evidenci válečných hrobů. U každého památníku ve vlastnictví obce je v evidenci uvedena i finanční hodnota a je v řešení zavedení tzv. evidenčních karet jednotlivých válečných hrobů, kde budou všechny údaje, i ty nejpodrobnější, uvedeny. Zatím jsou tyto karty ve stádiu příprav, v současné době není možné z programu Centrální evidence tyto ucelené informace získat stisknutím jediného tlačítka – tisk. V současné době je možné vytisknout pouze dílčí údaje na etapy. U soukromých vlastníků tyto hodnoty nejsou vedeny, protože neexistuje způsob, jakým by bylo možno tyto vlastníky donutit, aby nechali vypracovat znalecké posudky na své památníky. Řešením komplexního způsobu evidence se nabízí **oceňování památníků pověřeným zaměstnancem obce s rozšířenou působností**, který má odborné vzdělání v oboru oceňování nemovitostí. Tento kurz lze vystudovat rovněž při Ekonomické fakultě Vysoké školy bánské – Technické univerzity Ostrava v Ústavu oceňování majetku.

6.5. ZÁVĚREČNÉ SLOVO

O válečných obětech nejrůznějších válek byla již napsána a vydána řada studií a knih, napsáno mnoho odborných pojednání především v regionálních časopisech, ale i v periodikách širšího historického významu. V poválečných letech zřizovali občané okresu ve svých obcích pomníky a pamětní desky k uctění památky spoluobčanů, kteří se osvobození

vlasti nedožili, protože byli umučeni v gestapáckých věznicích a káznicích, v hitlerovských koncentračních táborech, byli popraveni na šibenicích nebo zastřeleni na různých místech okresu, padli na válečných bojištích v armádách protihitlerovské koalice nebo zahynuli jako partyzáni, ale také umírali v 1. světové válce nebo ve válce prusko rakouské, i když ne v takovém počtu. Cílem zřizování těchto pietních míst bylo projevit především úctu těmto obětem a také poděkování, že položili život ve jménu války. Draze vykoupená svoboda – nejvyšší cenou - lidskými životy. Letos uplyne 65 let od posledních válečných událostí, přesto a nebo právě proto bychom neměli ani dnes zapomínat na naše předky a jejich tragické osudy, ve kterých se setkali s válkami, v nichž je zastihla smrt. Od poslední války je to více než 3 generace, proto si lidé neuvědomují rozsah a důsledky válečných událostí. ***Památníky věnované válečným obětem slouží jako memento*** a povinností veřejné správy je udržovat toto národní dědictví a o pečovat řádným způsobem pod režimem příslušného zákona.

POUŽITÁ LITERATURA

KNIHY A PUBLIKACE:

1. HORZINKOVÁ, E., NOVOTNÝ, V., *Základy organizace veřejné správy v ČR*, 1. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008, 234 s. ISBN 978-80-7380-096-3.
2. JIŘÍK, K., *Památníky, pomníky, hroby osvoboditelů 1945*, vyd. Archiv města Ostravy, odboru kultury, Úřadu města Ostravy v roce 1991, vytiskly Ostravské tiskárny, a. s.
3. KOLDINSKÁ, M., ŠEDIVÝ, I., *Válka a armáda v českých dějinách: sociohistorické črty*, 1. vyd. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 1971, 579 s. ISBN 978-80-7106-953-9.
4. PEKOVÁ, J., PILNÝ, J., JETMAR, M., *Veřejná správa a finance veřejného sektoru*, 3. vyd. Praha: ASPI, 2008, 712 s. ISBN 978-80-7357-351-5.
5. Časopis EKONOM č. 7/1997
6. Záznamy z archívu Československé obce legionářské, Jednota II, Ostrava

LEGISLATIVA

1. Zákon č. 122/2004 Sb., o válečných hrobech a pietních místech a o změně zákona č. 256/2001 Sb., o pohřebnictví a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.
2. Zákon č. 256/2001 Sb., o pohřebnictví a o změně některých zákonů.
3. Zákon č. 314/2002 Sb., o stanovení obcí s pověřeným obecním úřadem a stanovení obcí s rozšířenou působností.
4. Zákon č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím.
5. Zákon č. 312/2002 Sb., o úředních územních samosprávných celcích a o změně některých zákonů (zákon o úřednících), ve znění pozdějších předpisů.
6. Zákon č. 500/2004 Sb., správní řád.
7. Zákon č. 130/2005 Z.z., o válečných hrobech.
8. Zákon č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech a o změně některých souvisejících zákonů (rozpočtová pravidla).
9. Zákon č. 320/2001 Sb., o finanční kontrole ve veřejné správě a o změně některých zákonů (zákon o finanční kontrole).
10. Zákon č. 20/1987 Sb., o památkové péči.
11. Zákon č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení)
12. Usnesení vlády ČR č. 427 ze dne 5. května 1999, o zabezpečení péče o válečné hroby v České republice a v zahraničí.
13. Usnesení vlády ČR č. 1292/1999.
14. Obecně závazná vyhláška města Ostravy č. 11/2000, statut města Ostravy, úplné znění, leden 2010.
15. Vyhláška č. 388/2002 Sb., o stanovení správních obvodů obcí s pověřeným obecním úřadem a s právních obvodů obcí s rozšířenou působností.
16. Vyhláška č. 560/2006 Sb., o účasti státního rozpočtu na financování programů reprodukce majetku.
17. Pomůcka k realizaci ustanovení zákona 122/2004 Sb., o válečných hrobech a pietních místech.

ELEKTRONICKÉ ZDROJE

1. Internetové stránky Ministerstva obrany České republiky, dostupné na www.army.cz (ze dne 15. 1. 2010).
2. Internetové stránky statutárního města Ostrava, dostupné na www.ostrava.cz (ze dne 2. 2. 2010).
3. Internetové stránky Moravskoslezského kraje, Krajského úřadu, dostupné na www.kr-moravskoslezsky.cz (ze dne 15. 2. 2010).

SEZNAM ZKRATEK

1. VH	válečný hrob
2. PM	pietní místo
3. ORP	obec s rozšířenou působností
4. CEVH	centrální evidence válečných hrobů
5. OPSÚ	operační příprava státního území
6. MO ČR	Ministerstvo obrany České republiky
7. RAF	Royal Air Force – Britské královské letectvo

SEZNAM PŘÍLOH

1. Pomník dvou pilotů RAF u římskokatolického kostela v Hrabůvce.
2. Graf – srovnání počtu VH v roce 2009 a 2010 – převzato z projektové dokumentace Krajského úřadu Moravskoslezského.

PROHLÁŠENÍ O VYUŽITÍ VÝSLEDKŮ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Prohlašuji, že

- jsem byla seznámena s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. – autorský zákon, zejména § 35 – užití díla v rámci občanských a náboženských obřadů, v rámci školních představení a užití díla školního a § 60 – školní dílo;
- beru na vědomí, že Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava (dále jen VŠB-TUO) má právo nevýdělečně, ke své vnitřní potřebě, bakalářskou práci užít (§ 35 odst. 3);
- souhlasím s tím, že bakalářská práce bude v elektronické podobě archivována v Ústřední knihovně VŠB-TUO a jeden výtisk bude uložen u vedoucího bakalářské práce. Souhlasím s tím, že bibliografické údaje o bakalářské práci budou zveřejněny v informačním systému VŠB-TUO;
- bylo sjednáno, že s VŠB-TUO, v případě zájmu z její strany, uzavřu licenční smlouvu s oprávněním užít dílo v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- bylo sjednání, že užít své dílo, bakalářskou práci, nebo poskytnout licenci k jejímu využití mohu jen se souhlasem VŠB-TUO, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly VŠB-TUO na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše).

V Ostravě dne

.....
Jméno a příjmení studenta

.....
Adresa trvalého pobytu studenta